

Chanukkával kezdődnek a csodák

Csodák egész éven át

Hamarosan beköszönt a zsidó év-kör első ünnepe, a chanukka. Azért ez az első, mert az év tisri hónapban kezdődik, a nagyünnepi láncolattal. Ezek az ünnepek egészen szukkotig, a sátoros ünnepig, még egyetlen nagy, összefüggő hullámot formálnak. Ezt követi egy hosszabb szünet, majd megkezdődik a csodák ideje. Két olyan ünnep van soron, amikor Ál hániszmet mondunk imáinkban, azaz hálát adunk a csodákért és a megmenekülésért: chanukka, majd nem sokkal később púrim. Ezután éppen egy hónappal az egyik leginkább „csodás” ünnep, peszách következik, amikor arra a különleges időszakra emlékezünk, ami csak egyszer fordult elő a világtörténelemben: amikor a Teremtő kivételt tett, és megmutatta magát az egész világnak, nyilvánvaló módon. Peszáchot az omerszámlálás köti össze sávuottal, a tóraadás ünnepével, amiben szintén különleges csodáról emlékezünk meg, hiszen teljesen rendkívüli, hogy a Teremtő a saját gondolatát, üzeneteit, tanítását az emberekkel ossza meg, őket kérje meg arra, hogy tanulják az ő fogalmait. Ezzel lényegében véget is ér a zsidó év ünnepei szempontból, már csak a Szentély pusztulásához kapcsolódó gyászidőszak van hátra, ami egyfajta bevezetőül is szolgál az új évhez szükséges lelki megtisztuláshoz.

A csodaünnepek tórai gyökerei

Azt látjuk tehát, hogy az ünnepek chanukkától kezdve a csodák jegyében telnek, csaknem az év elejétől a végéig. Bár ezek közül az első két ünnep a tórai időszak után kapott helyet a zsidó naptárban (éppen az első kettő, amelyek talán a leg-erősebben kötődnek a csoda fogalmához), de Bölcsseink komolyan gondolták, hogy ezek az ünnepek valahol ott lebegtek a levegőben már a teremtéstől fogva.

„Hámán a Tórából honnan?” (Chulin 139b) Amikor az első ember evett a tiltott gyümölcsből, a Teremtő megkérdezte: Vajon abból a fából (hámín háéc), amiről megparancsoltam, hogy ne egyél róla, ettől? (Mózes 1., 3:11) A „vajon abból”-nak megfelelő szó betűi éppen kiadják Hámán nevét. A mélyebb jelentés az, hogy Hámán fő jellemvonása már az első emberben is megjelent. Éppen arról a fáról akart ugyanis enni, amelyik tiltva volt, a többi fa gyümölcsét nem tudta értékelni. Akárcsak Hámán, aki a királytól minden gazdagságot és dicsőséget megkapott, mégis azt mondta: „mindez mit sem ér nekem, amíg a zsidó Mordecháj látom ülni a király kapujában” (Eszter 5:13). Ilyen tud lenni az ember: egyetlen hiányosság az életében beárnyékolja az összes örömet.

A chanukka pedig szó szerint avatást jelent, hiszen ekkor avatták fel újra a görögök által megszenstelenített Szentélyt, emiatt természetes módon kapcsolódik a Mózes által a pusztában vándorló Szentély felavatásához. Feltűnő a párhuzam a pusztai felavatás és a sok évszázaddal későbbi újbóli felavatás között: miután a 12 törzs vezetője mesés ajándékokat hoz az avatási ünnepélyre, Áron, a főpap, meggyújtja a gyertyákat (Mózes 4., 8:1). A chanukkai nagy csoda éppen az volt, hogy Áron főpap kohén leszármazottai (a hasmóneusok) meggyújtották a gyertyákat, és az egy napra elegendő olaj nyolc napon át égett.

A bennünk élő gyermek

„Mert ifjú [gyermek] Izrael, és én szeretem őt, és Egyiptomtól kezdve fiannak hívtam.” (Hosé 11:1)

A próféta a zsidó népet ifjú gyermekhez hasonlítja. Egy szép magyarázat szerint a Teremtő éppen azért szeret minket, mert megvan bennünk a gyermekiességek egyfajta pozitív

vonása. A gyermekeknek csodákra van szükségük, amik elkápráztatják őket. Miközben felnőttfejjel gondolkodva jól tudjuk, hogy az élet komoly, a fejlődésünkhöz munkára van szükség, és a végeredményünk azon múlik, hogy a dolgos hétköznapokon hogyan sikerül teljesíteniük, a bennünk élő gyermek vágyik a csodákra. A csodák meghiúsítják a hétköznapjainkat is. A csoda az, amikor találkozik Istennel, és erőt merítünk belőle. Az bennünk a gyermeki, hogy beismerjük, enélkül nem tudunk meglenni. Az Örökkévaló pedig szeretettel fordul hozzánk ilyenkor. Nem azt mondja, hogy a felnőttekhez a munka illik, nem pedig a gyermeki álmódosítás, hanem azt, hogy szereti, hogy gyermekek vagyunk, hogy bevalljuk, nem tudunk meglenni az ő csodáinak megünneplése nélkül. Sőt, ezekben a napokban akár újra csodákat láthatunk. Kíváncsi, hogy láthassuk még ezen chanukka alkalmából az újonnan felépült Szentélyben meggyújtott olajgyertyákat!

Szántó-Várnagy Binjamin

„Közel van az Örökkévaló a megtört szívűekhez...” (34. zsolt/19)

Máramaroszigeten mindenki ismerte az értelmes, szorgalmas, istenfélő építkezési vállalkozót, Farkas (Wolf) Samut. Ő építette fél Sziget nagypolgári házait. Őt tartották a város egyik leggazdagabb emberének. Nem nősült meg, mert úgy gondolta, a családi élet elvenné az idejét a pénzszerzéstől. A város főrabijja, Chájim Cvi Teitelbaum megpróbált – ahogy Szigeten mondják – „a fejével beszélni”. Idézte neki a Prédikátor könyvéből: „Aki szereti az ezüstit, az nem lakik jól ezüsttel, s aki szereti a gazdagságot, annak nincs termése.” (Péld. 5/9) De Samu hajthatatlan maradt. A „minden szerzeményeden szerezz értelmességet” kifejezésben (uo. 4/7) az „értelmességet” vagyona gyarapításaként értelmezte.

Tudják, van, akit nem hat meg a rabbi bölcsessége, ámde „idő és véletlen esik meg mindannyin...” (uo. 9/11) Így volt Farkas Samuval is. Történt, hogy a híres cányi Jekutiél Jehuda Halberstam rabbi Kolozsvárról kihagyhatatlan befektetési lehetőséget ajánlott neki. Igen ám, de a mi Samunk minden készpénze be volt fektetve. Jött egy écesz, hogy megy és megkéri az eladósorba jutott Ziszel Kahane kezét. Tudta, az óriási hozományból telik az aranytojást tojó befektetés megszerzésére. Csakhogy ez nem volt annyira egyszerű Szigeten. Pláne a dúsgazdag és nagyon vallásos Kahane családdal. Elvárták, hogy menjen a rabbihoz beleegyezését és áldását kérni a házasságra.

Fogta magát Samu, és ment a Kahane család rabbiájához, Smuel Dantzighoz. „Csak te tudsz segíteni – mondta a rabbinak. – Biztosan hallottad: meg akarom kérni Ziszel Kahane kezét! Add beleegyezésed, és áldj meg gyorsan!” – mondta, és letett a rabbi elé egy köteg pénzt. Ám a rabbi, aki tudta, honnan fúj a szél, azt válaszolta: „Sajnálom, fiam, a te helyzetben nem tudok segítségedre lenni.” Samu elfehéredett, térdei reszketni kezdtek. Tudta, ha nincs áldás, a Kahanék bizony nem adják hozzá a melleleg szép és kedves Ziszelt. Volt gisheft, nincs gisheft! Samu összetört egészen. Kitért a rabbi szobájából, leült a földre, és zsoltókat mondott.

Mit ad Isten, jött a rabbi bizalmasa, Joszi Gotlieb, és látta, mi van Samuval. „Mit siratsz, Samu? Csak nem vitte el a Tisza a vagyondodat?” – kérdezte. „Hagyjál, Joszi! Ziszel ügyében jöttem, és mondja erre a rabbi, hogy nem tud segíteni! Pedig – maradjon köztünk – nem is kértem ingyen!” A samesz benyitott a rabbihoz, és kérdőre vonta: „Rebelleben! Mi az, hogy nem tudsz segíteni? Jól tudod: »Közel van az Örökkévaló a megtört szívűekhez, és a sújtott lelkűeket megsegíti...« (34. zsolt/19) Milyen rabbi vagy, meg sem próbálsz segíteni?”

„Hívd be az embert!” – mondta a rabbi. Samu bejött, a rabbi áldását adta, elvette a pénzt, és mindenki meg volt elégedve.

Miután távozott, kérdezte a samesz: „Mire volt ez az egész cirkusz?”

„Tudod, Joszi? Beszéltek a városban Samu! Erre jön, és látom, milyen öntelt, beképzelt és magabiztos. Mire áldás az ilyennek? Nem feleség, hozomány kell neki! Elküldtem! Erre jössz, és mondd, hogy sír és zsoltókat mond félelmében, hogy elveszíti a lehetőséget. Megszólt egy égi hang a fejemben: »Meváltja az Örökkévaló szolgálóinak lelkét, és nem bűnhődik senki mindazok közül, akik bíznak benne.« (34. zsolt/23) Rájöttem, Samu sem bűnhődik, mert miután elutasítottam, csak Istenben bíztam! Megvilágosodtam, és áldásom adtam a házasságra.”

Szardóc J. Ervin főrabbi

Ha Nyugat-Európából menekülnének a zsidók, Magyarország befogadná őket

Gulyás Gergely a Kormányinfón úgy fogalmazott: ha zsidó családok menekülnének Nyugat-Európából, Magyarország befogadja őket.

A növekvő antiszemitizmus miatt zsidó családok esetleges befogadásáról a kancelláriaminiszter azt mondta: ilyen kérés még nem érkezett, de Magyarország a valóban menekülteket befogadja.

Rádásul Izraelben több százezer magyar ember is él, akik vagy már éltek, vagy bármikor élhetnek a magyar állampolgárság felvételével, mert magyar felmenőik vannak.

Leginkább a nyugat-európai országokban élő zsidók vannak fenyegetve, akik uniós állampolgárként bármikor jöhetnek Magyarországra is – jelezte. (MTI)

A zsidó liturgikus zene ünnepe Berlinben

Berlin adott otthont a 17. Európai Kántorkonferenciának, amelyet most is az Európai Kántorszövetség szervezett. A Charlottenburg városrészben, a Berlini Zsidó Közösségi Központban megrendezett esemény a kontinens egyik legjelentősebb kántortzenei találkozója, ahol ének, tanulás és közösség találkozik egymással – és mindez a zsidó liturgikus hagyomány legszebb dallamain keresztül.

A mesterkurzusokat, előadásokat és kórusműhelyeket idén hat kiváló kántor vezette: **Benny Rogosnitzky** és **Jackie Mendelson** (New York), **Abbie Strauss** (Florida), **Brian Mayer** (Rhode Island), **Isidoro Abramowicz** (Berlin), **Lynn Torgrove** (Boston).

A konferencia programja a cházánut legjobb hagyományait ötvözte a modern tanulási formákkal: előadások, panelbeszélgetések, közös éneklések és istentiszteletek váltották egymást. A résztvevők közösen emlékeztek meg a Kristályéjszaka 87. évfordulójáról, ezzel is hangsúlyozva a zene és az ima erejét a történelmi emlékezésben.

„A program rendkívül sokoldalú volt, minden előadás más-más szem-

Kántoraink, kántorhallgatóink

Kép forrása: Székelyhidi Hajnal (OR-ZSE) kántorszak-vezető Facebook-oldala

szögből közelítette meg a kántori hivatást” – mesélte **Raáb Gábor**, az OR-ZSE kántor szakos hallgatója, aki a Mazsihisz támogatásával le-

tett ott a rendezvényen. „Különleges élmény volt látni, hogyan dolgoznak a különböző országok kántorai, milyen dallamkincsből merítenek, és

hogyan őrzik vagy újítják meg saját hagyományaikat.”

Hazánkat Raáb Gáboron kívül **Fekete László** főkántor, **Dési Tamás** kántor, valamint **Pretz Miklós**, **Ivanics Bence** és **Villányi Benjámin** kántorhallgatók képviselték a konferencián. A magyar delegáció aktívan bekapcsolódott az előadásokba és a szombati istentiszteletekbe is.

A panelbeszélgetések középpontjában a hagyomány és a modernitás egyensúlya állt: hogyan lehet a kortárs dallamokat és technológiát beilleszteni a tradicionális imádság keretei közé, és milyen készségekre van szüksége egy 21. századi cházánnak. A rendezvény zárásaként a résztvevők nagyszabású gálakoncerten léptek fel, ahol a világ minden tájáról érkező kántorok és zenészek együtt énekeltek.

„A konferencia szakmailag és emberileg is gazdagító tapasztalat volt. Számos új kapcsolatot és inspirációt hozott, amelyek biztosan hatással lesznek a további tanulmányaimra és a majdani kántori szolgálatomra is” – tette hozzá Raáb Gábor.

Bóka János: az antiszemitizmus elleni harcban alkalmazkodni kell az új környezethez

Az antiszemitizmus elleni harcban alkalmazkodni kell az új környezethez, „civilizációs jellegű konfliktusról” van szó – jelentette ki Bóka János európai uniós ügyekért felelős miniszter Krakkóban, az Európai Zsidó Szövetség (EJA) konferenciáján.

Európában az erősödő antiszemitizmus új kihívás, új gyökerekből táplálkozik, ami elsősorban a radikális iszlámot és a szélsőbaloldali aktivizmust jelenti – mondta a miniszter a konferencián megtartott előadása után.

Az antiszemitizmus új formái nem csupán egy új társadalomtudományi témát jelentenek, hanem politikai kihívásról van szó, ennek megfelelően a mi fellépésünknek is alkalmazkodnia kell az új környezethez – húzta alá.

Hozzátette: Ez a fellépés a zsidó-keresztény alapú civilizáció túléléséről szól, egy civilizációs jellegű konfliktussal kell szembenéznünk. Magyarország ebben a küzdelemben eddig is vezető szerepet vállalt, és a továbbiakban is prioritásnak tekinti.

A magyar kormány álláspontja, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelemnek politikai elköteleződésen és kiálláson kell alapulnia, ennek az elköteleződésnek pedig a legfelsőbb szintről kell érkeznie. Ezért azt javasoljuk, hogy ezt valamennyi európai ország tegye meg, ahogy Magyarország is megtette – jelentette ki Bóka János.

Az antiszemitizmus új formái európai szintű jelenségek, az Európai Unió legtöbb tagállamában hasonló-

an jelentkeznek, nem ismernek határokat, ezért európai szintű válaszként igényelnek – érvelt.

Aláhúzta: az EU-nak végre kellene hajtania azt a közös uniós nyilatkozatot, amelyet az EU Tanácsában betöltött sörös magyar elnökség alatt fogadtak el az európai zsidó élet előmozdításáról és az antiszemitizmus elleni küzdelemből.

A miniszter úgy látja: az Európai Bizottságnak sokkal határozottabban kellene küzdenie az antiszemitizmus ellen, stratégiát felül kellene

vizsgálnia, és sokkal több, jobban finanszírozott programot kellene indítania ebben az ügyben. Az antiszemitizmus elleni európai küzdelem középpontjába a zsidó élet előmozdítását kellene állítani, az európai zsidó közösségeknek biztonságos életet kell garantálni, megerősíteni őket, és támogatni abban, hogy zsidóként élhessék életüket mindenhol a maguk sokszínűségében.

Az antiszemitizmussal szembeni hiteles európai küzdelemhez elengedhetetlen az Izrael Állammal fenn tartott stratégiai partnerségen és a kölcsönös megértésen alapuló párbeszéd is – szögezte le végül Bóka János.

A krakkói konferencián elmondott előadásban a miniszter egyebek mellett úgy fogalmazott: talán soha nem fogjuk megtudni, ki, mikor, hol és miért találta ki az antiszemitizmus fogalmát, de kétségtelen, hogy Európa az évszázadok során több mint eleget tett ennek a fogalomnak az újraelalkotásáért és átfogalmazásáért.

A zsidógyűlölet több formáját sorolva, Bóka János leszögezte: „az antiszemitizmus pusztán azért gyűlöli a zsidókat, mert zsidók, és ez a jellemző a kezdetektől fogva nem változott. Változott viszont az antiszemitizmus szótára, szimbolikája és a mögötte álló ideológia, valamint annak képviselői, hordozói és támogatói is újak” – folytatta a miniszter, hozzátéve: az egyik ilyen áramlatot az iszlámizmus különböző változatai befolyásolják, amelyek az európai bevándorlással függenek össze. Egy másik ága a radikális baloldali aktivisták különböző mozgalmából nőtt ki, akik láthatóan megunták a klímaváltozás elleni küzdelmet, de sajnos soha nem fáradnak bele abba, hogy az emberiséget egyszerűsítő módon elnyomókra és elnyomottakra osztsák, azonosítva most a zsidókat az elnyomókkal.

Ezek az erők ürügyként használják Izraelt és a zsidókat, és helyesen azonosítják az európai zsidó közösségeket az európai örökségünk egyik sarokkövéként – állapította meg. Európa zsidók nélkül valóban megszűnne Európa lenni, és valami mássá válna, az antiszemitizmus elleni harc ezért valóban harc Európa lelkéért – hangsúlyozta Bóka János. (MTI)

Emlékművet állítottak a holokauszt zápszonyi áldozatainak

Hatvanöt név szerepel a holokauszt zápszonyi áldozatainak emlékművén. Az emlékhely figyelmeztet bennünket, a mindenkori utódokat, hogy hová vezet az előítélet. Arra is emlékeztet, hogy az emberi méltóság védelme nem egyszeri feladat, hanem nap mint nap megújuló felelősség.

Látunk kell azt is, hogy a holokauszt nem csupán a zsidó nép tragédiája, hanem az egész emberiségé. Ez egyben az emberiség szégyene is, és éppen ezért az emberiség feladata az is, hogy őrizze ezt a fájdalmas emléket, tanítson, és újra meg újra kimondja: Soha többé!

Az alkalom a helyi református templomban vette kezdetét, ahol Orosz Zsolt lelkipásztor köszöntötte a híveket és a megye különböző részeiből, illetve a határon túlról érkezett szépszámú vendégsereget.

Ne félj, népem, meghallottam sanyarú helyzetedből felém szóló kiáltásodat, a sok próbától megszabadítalak – emlékeztetett az Írás szavaira reakciójában Tóth László, a Beregi Egyházmegye esperese. Sion népe meg fog menekülni, mert az Úr változást ígér, és elhozza azt. Higgyünk abban, hogy nekünk valóban jóságos és kegyelmes Istenünk van, és bűnbocsánattal kell megállnunk előtte, mert ő mindenkor igazságot szolgáltat, mondta.

Az utóbbi bő három évtized számos jelentős változást hozott Kelet-Közép-Európa népeinek életében, és a változásokra ma is nagy szükség van, fogalmazott ígéhirdetésében Zán Fábian Sándor református püspök. Ahogy a Damaszkusz felé vezető úton nagy fordulat áll be Saul életében, ugyanúgy meg kell újulnia a mi sorsunknak is. Meglehet, ez csak apránként következik majd be, a megtérés először csupán a család egyik tagját, a közösségnek csak kicsiny részét érinti, ám mindenképpen kiáltanunk kell az Úrhoz, hogy meghalljon bennünket. Imádkozunk a világot vezető hatalmasságok megtéréséért, hogy eljőjön a várva várt béke, hogy a most szétszakított családok tagjai végre együtt éljenek. Szűnjön meg szívünkben a gyűlölet, és tudjuk szeretni és tisztelni felebarátainkat, és tudjunk szeretettel fordulni egymás felé, fogalmazott a püspök.

Az istentiszteletet a gyülekezet női karának és konfirmandusainak vers- és énekszolgálatja zárta. Ezt követően az egybegyűlteket a gyülekezeti ház elé vonsulták, ahol Orosz Zsolt felelevenítette az emlékműállítás történetét. Szólt arról, hogy a múlt század első évtizedében Zápszony község lakóinak tíz százalékát a zsidó vallásúak tették ki. 1944 tavaszán, a vérszörnyű idején, több mint 60 személyt zártak a beregszászi téglagyárakban kialakított gettókba, majd szállították koncentrációs táborokba. Közülük 65-en odahaltak. Néhány évvel ezelőtt merült fel a zápszonyi református közösség egyik összejövetelén az a gondolat, hogy emlékművet kellene állítani az ártatlan áldozatoknak.

Az ötletet a magyar kormány, számos civil szervezet és magánszemély támogatásában mostanra valósult meg.

Bő 80 évvel ezelőtt erre a vidékre, és benne Zápszonyra is, a történelem egyik legsötétebb árnyéka borult. Családok tűntek el egyetlen éjszaka alatt – kezdte ünnepi beszédét Szili Katalin miniszterelnöki főtanácsadó, az Országgyűlés korábbi elnöke. – Amikor 1944 tavaszán megkezdődtek a deportálások, a magyar és benne a kárpátaljai zsidóság sorsa is megpecsételődött. Zápszonyból is elhurcolták azokat, akiket megbélyegeztek csak azért, mert zsidónak születtek. A helyükön üres házak maradtak és némaság. De a némaság nem lehet örök, ezért vagyunk ma itt. Ma, amikor a halottak napján mindenki elhunyt szeretteire emlékezik, amikor a háború árnyéka vetül a kárpátaljai közösségekre, amikor anyák fiakat, gyerekek apákat, feleségek férjeket siratnak, akik valamennyien egy kívülről táplált konfliktus áldozatai, emlékezni fájdalmas, de szükséges – folytatta a szónok. Csak az tud igazán emlékezni, aki vállalja a szembenézést, és csak az a közösség tud előrelépni, amely múltját nem elrejt, hanem megőrzi. A zápszonyi emlékhely legyen az együttérzés, a megbékélés és a remény szimbóluma. Legyen olyan hely, ahová mindig vissza lehet térni, nemcsak koszorút hozni, hanem gondolatban is, valahányszor gyengülni látszik a humanizmus hangja a világban. Zápszony ma példát mutat arra, hogyan lehet szembenézni a történelemmel, hogyan lehet lélekbe vésni a fájdalmat, hogy tanúság legyen a jövőnek. Ez az emlékhely nemcsak gyászhely, hanem a közös emlékezés oltára is. Itt találkozunk a múlt és a jövő, a borzalom és a fájdalom, a veszteség és a remény. Itt mondjuk ki, emlékezzünk minden férfira, nőre és gyerekre. Az emlékezés a felelősség vállalása az élőkért is. Mert ha egykor a gyűlölet tudott határtalan lenni, akkor a szeretetnek, az együttérzésnek és a békének is határtalanul kell válnia. Legyen ez örök figyelmeztetés, a történelem nem ismételheti meg önmagát – ha mi nem engedjük.

Goldberger Tamás, az egyik túlélő leszármazottja, az Egyszer volt beregszászi zsidópolgárok című könyv szerzője beszámolt eddigi kutatásainak eredményeiről, arról, hogy a kiegészítést követően miként alakult a zápszonyi zsidó lakosság lélekszáma, hol állt az egykori zsinagógájuk, hol van a temetőjük. Részletezte, hogy 1944 márciusának közepén miként történt a gettóba hurcolásuk, s hogy egy hónap elteltével a beregszászi téglagyárakból hogyan indultak a halálvonatok Auschwitz és Mauthausen felé.

A felszólaló emlékeztetett rá, hogy a holokauszt nem Auschwitzcal, hanem a gyűlöletbeszédre kezdődik. Az emlékezés, a múlttal való szembenézés pedig mindezek ellen a leghatásosabb fegyver. A koncentrációs táborokba odahaltak sorsa emberségre, mások megbecsülésére, az élet tiszteltetésére tanít bennünket.

Kovács Elemér / karpatinfo.net

Egy magát véleményvezérnek vélő véleménye

A demagógia igaz, de nem az igazság! Úgy közli a tényeket, hogy elhallgat fontos dolgokat, ezért az igazságnak állítja be az igazat. Lássunk erre néhány példát.

Tanács NER-es barátainak

Kedves barátaim, akik ilyen következetes módon kiállnak Izrael mellett és miniszteri szinten harcolnak az antiszemitizmus ellen, azok az én barátaim.

Ezért mint kétszeri túlélő (44, 56) azt tanácsolom nektek, hogy amikor színtelen izraeli minisztereket, államtitkárokat fogadtok, kerüljétek az itthon általatos is használt libsi kifejezést, mert sosem lehet tudni, hogy melyik vendég találkozik össze egy túlélővel, aki elmondja neki, hogy a liberális bibsi kifejezés második tagja, a biboldó, a vérszörnyű idején a büdös zsidó színimája volt. Többször nevezettünk büdös zsidó helyett rohadt biboldónak. Tehát kerüljétek a velük való társalgásban (engem itthon is zavar).

Na és minek a tolmács dolgát megnehezíteni...

Önazonossági problémánk Zebegényben?

Egyik portálunk Zebegényből küldött egy nehezen értelmezhető történetet.

Eszerint a polgármester betiltotta a halloweenozást, hogy az idegen a városról és méltatlan a halottak napja szentségéhez stb. Hogy kiknek szólt az üzenet, arról nem szól a fáma. De hogy „miknek” küldte, azt ki lehet találni. Tudniillik valaki nemrég beköltözöttetekhez, mert azt írja, hogy ő sem jár Izraelbe betlehemezni.

Nü? Csak nem izraeliek költöztek Zebegénybe?

Nem aktuális, de jó

Érdekes vitát idéz az egyik ortodox bloggyűjtemény a háború utáni neológ-ortodox vitáiról, miszerint a kitérteket milyen körülmények között szabad/nem szabad eltemetni, exhumálni/nem exhumálni, mikor tért ki stb.

A korabeli íráskor sokatmondóak; ami a gyakorlatot illeti, különböznek egymástól, csak egy dolog hiányzik belőlük: a korabeli állapotok ismerete, vagy ha élt az illető, akkor a figyelembevétele.

Tudniillik a valóságban az történt, hogy a holokauszt hatására zsidók felbecsülhetetlen sokasága fordult el Istentől. Na most ennek tudatában a háláchá szabályairól értekezni ezúttal temetés témájában legalábbis életszerűtlen az akkori szempontot nézve. De mostani közlése érdekes, mert azt az érzést kelteti az olvasóban, hogy lám-lám, a pokoljárás ellenére a háláchá rendületlenül a középpontban volt.

Kardos Péter

Emlékoldal

(Elő)chanukkai dáridó Zuglóban

Elmentem a rebbéhez (a rabbi elmegy a rebbéhez – már ez is jó), s előadtam kétségeimet, mondván: rebbe, ich hab' eine káse – ja, bocsánat! Még nem vagyunk nemzetiség, hogy zsidóul beszéljünk... Tehát: rabbi, van egy kérdés. Ha chanukka előtt egy héttel tartjuk az ünnepet, a hívek már rég elfelejtik, amit a rabbi az előchanukkán prédikált. Ha utána tartjuk, akkor eszrog nach szükséges, eső után köpönyeg. Mit csináljak? A rebbe beletúrt ősz szakállába, és rám vetette fekete szeméit: s mondd, rabbi, mi lenne, ha chanukkakor tartanátok a chanukkát? Rebbe, ez pünkt nem is jutott eszembe! – ezzel zárta **Kardos Péter** főrabbi talmudi forrásokat is idéző ünnepméltatását előchanukkakor, megindokolva a későbbi ünnep korábbi megünneplését.

Fergeteges buli volt – ez hangzott fel a zuglói körzet Földvári termét zsúfolásig megtöltő tömeg véleményeként, közfelkiáltással. **Orbán Ferenc** elnök a showman szerepében dobta egyre magasabbra a hangulatot, amihez a műsoron kívüli számok is hozzájárultak. Ilyen volt egy Cedakaritás nevű csoport megjelenése, amelynek tagjai ajándécsomagokkal halmozták el a töméntelen gyereket és felnőttét. Közben énekeltek is, majd amilyen hirtelen jöttek, ugyanúgy távoztak. (Az elegáns, kitűzőkkel érkeztettek eredetét homály fedi, eddig csak chanukkarításról hallottunk.) A talmud-törások **Kovács Ágnes** oktató vezetésével gyertyát („előgyertyát”) gyújtottak és énekeltek. **Budaházy Gábor**, a zuglói önkormányzat egyháziügyi előadója **Rátonyi Gábor** polgármester ünnepi üdvözlését olvasta fel, s még mindig „nem tudott elkezdeni” a műsor. A protokoll **David Admon** izraeli nagykövét beszédével kezdődött és fejeződött be. **Feldmájér Péter**, a Mazsihisz elnöke ugyancsak nem érezte rosszul magát. A testvéregyházak képviselőivel nem volt alkalmunk szót váltani, mivel ők **Orbán Ferenc** vezetésével éppen hórátok. S miután a főrabbi bejelentette: mi nemcsak a sabbatot tartjuk, de a Sabbathsongot is, így elkezdhettük a műsor, azaz a klezmer klasszisainak koncertje, miközben a közönség a Nőcsoport által kínált fánkot majszolta. Ilyen volt Zugló előchanukkája 2005-ben, ill. 5766-ban.

(2006)

(O. S.)

A szorítóban: Zoltai Gusztáv

Tandj nélküli zsidó iskola – Van-e maffia a temetőben – Kalapozás Herzl-táblára – Izraeli élelmiszerület és kóser reggelizőhely a Síp utca – Lesz-e Herzl tér? – Nem kutyákra költik a Hitközség vagyonát!

Nem éppen oneg sabbati hangulat uralkodott a Bethlen téri Oneg Sabbat klubban március 26-án a kora esti órákban. A klub Herzl-köre hívta meg Zoltai Gusztávot, a BZSH és a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját, hogy egy személyes fórum keretében válaszoljon a megjelentek kérdéseire.

Dr. Staub Pál, a Magyarországi Cionista Szövetség alelnöke üdvözölte a vendégeket, s ezzel véget is ért a protokoll.

Hogy a címnél maradjunk, a több mint kétórás találkozáson ha egyszerűen földre is küldték az üv. igazgatót – kiütni nem tudták. Sőt! Volt, hogy ő számolt rá a kérdezőre...

A légkör már a kezdettől barátságos volt nevezhető, hiszen Zoltai Gusztáv letegezte vitapartnerait, akik visszategezték őt. S aki ezek után azt hiszi, hogy csupa fiatal ült a teremben – téved! Láttunk ott körzeti elnököket (aki egyébként „verekedős” természetű, ezúttal azonban nem „ütött”), voltak kérdések, amelyeket inkább álinaivnak nevezhetnénk, s voltak számonkérések, amelyeket az „egyszemélyes fórum” adok-kapok alapon intézett el.

A jelen lévő vendégek (a Hánoár Hácionitól) nemigen értették, miről van szó, mi viszont nagyon is értettük magyarul felszólaló képviselőjüket (Doron urat), aki szép kitűzőkkel lepte meg a hallgatókat, reklámat is csinálva mozgalmuknak.

Na de miről volt szó? Engedtessek meg, hogy az Új Élettel kezdjük. Dicséret nem volt... A több oldalról folyó kivesésés – sajnos – gyakran igazságosnak bizonyult. Persze ez a múltra vonatkozott.

Egy kérdés kapcsán hallottuk, hogy a három zsidó iskola közül csak az Anna Frank Gimnázium ingyenes. Viszont „szolgáltatásai” szinte ugyanazok, mint a másik két, tandíjas iskolának.

A temetővel kapcsolatban érdekes dolgokat tudtunk meg. Az egyik vendég maffiát emlegetett, hangsúlyozva, hogy ő csak azért ad pénzt az első útjába eső sírápolónak, hogy az hagyja békén őt, valamint ne lopja le a virágot a sírról... Válasz: a sírápolást az irodában kell intézni.

Hogy mennyire híján volt minden a protokollnak, arra jó példa a következő téma felvezetése. A Hitközség vezetői tárgyaltak a főváros polgármesterével a Hősök temploma előtti kis térség Herzl térré való elnevezéséről. A Herzl-kör egyik tagja beszélt arról a márványtábláról, amelyet a Zsidó Múzeum falán Herzl Tivadar, „a zsidó állam megálmodója” egykor ott álló szülőháza falán kívánnak elhelyezni. Ezután egy bájos hölgy kalappal a kezében körbejárt, és gyűjtött a tábla költségeire. Ha nem is jött össze az egész, de láttunk azért 500 forintosokat is a bankók között... Kedves jelenet volt!

Hallottunk vállalkozásokról és kigazdálkodásról, egykori „nagykutya” kis-kutyáiról (lásd alcím), a Székház üzemeltetésének hasznosításáról (lásd ugyancsak alcím).

Ahogy sorjázta a kérdések, elhangzottak a válaszok, telt-múlt az idő. A végén ugyancsak dr. Staub Pál köszönte meg a felek sportszerű küzdelmét.

Hozzátennivalónk mindössze annyi, hogy ilyen kérdésekkel senki sem ostromolta Zoltai Gusztávot: Hogy van? Mikor volt utoljára szabad hétvégéje? Napi hány órát dolgozik? stb.

Remélem, tévedek, amikor azt feltételezem, hogy ezekkel a kérdésekkel azért nem zaklatták őt, mert az elmúlt évtizedekben csak ilyesmit lehetett kérdezni (s rá sablonosan válaszolni), s ma már ez nem ildomos.

Tévedek?
(2006)

Megy a gőzös... de nem Auschwitzba

Magyarok Kasztner-filmet forgatnak Izraelben * „Eladta a lelkét az ördögnek” vagy önfeláldozó cionista zsidómentő? Ez itt a nagy kérdés * A legendás vonat utasai – akik 1944-ben gyerekek voltak – elmondják, hogy volt, hogy nem volt * És akik lemaradtak...

1944 júniusának végén 1684 utassal egy vonat indult Magyarországról Svájcba, de Bergen-Belsenbe érkezett. A vonat utasai – magyar zsidók – egy alku tárgyai, mely Adolf Eichmann, valamint a Budapesti Mentőbizottság (alelnöke Kasztner Rezső) között jött létre. A vonat és az utasok történetén keresztül az egyik, máig is legvitatottabb mentési akció történelmi és emberi hátterét mutatja be a film, amelyet a napokban forgatott Izraelben egy magyar filmes stáb. Kasztner Rezső, a kolozsvári újságíró és cionista vezető tevékenysége és egyénisége a mai napig nagy vitát kavart a túlélők és a történészek körében.

1953–56-ban Izraelben Kasztner azzal marasztalták el – miközben formálisan ő volt a vádló –, hogy „eladta a lelkét az ördögnek (Eichmannnak)”. 1957-ben tel-avivi lakása előtt agyonlőtték, így nem érthette meg az izraeli legfelsőbb bíróság számára minden tekintetben kedvező ítéletét.

Magyarországon ma is több száz egykori auschwitzi fogoly vagy annak túlélő leszármazottja emlegeti Kasztner nevét túlaráddal gyűlölettel, hisz ő vagy hozzátartozója nem fért fel a vonatra, de legalább ennyien emlegetik megmentőjüként – azok, akiket viszont felvett rá.

Ez a rövid vázlat annak a filmnek, amelynek készítését a Magyar Mozgóképi Közalapítvány pályázatán nyerte el a szegedi székhelyű Bubbyák Stúdió. Április 28-a és május 4-e között Izraelben forgatták azokat a riportokat, interjúkat, amelynek alanyai közvetve vagy közvetlenül kapcsolódnak az 1944-es eseményekhez. Interjúkat készítettek mindenekelőtt Kasztner Rezső lányával, **Kasztner Zsuzsával**, és a Budapesti Mentőbizottság egykori elnökének, Komoly Ottónak a lányával, **Komoly Leával**. Kamera elé állt **Tomí Lapid** volt igazságügyi miniszter, aki Kasztner szerkesztőségi társa volt az Új Keletnél. Meszólal **Erdődi Ráchel**, **Ölbaum Ervin**, **Herskovits Noémi**, akik mint gyerekek a vonaton voltak. Történészként Izraelben állt kamera elé **Haraszi György** és **Molnár Judit** magyar kutató. Felvételek készültek a Jad Vasem intézetben és a cfáti magyar múzeumban is.

A magyarországi felvételek befejezése után várhatóan rövidesen kész lesz a film. Rendezője **Radó Gyula**, operatőre **Sibalin György**, szerkesztő-producer **Bubryák István**. Szakértő konzultánsként **Haraszi György** kísértte el a forgatócsoportot Izraelbe. A Magyar Televízió vállalta a műsor sugárzását, előreláthatólag még a nyáron.

Kasztnerrel Izraelben nem azért marasztalta el a közvélemény nagy része, mert csak 1684 embert sikerült

megmentenie – a vonatot a náciak a végén átengedték Svájcba –, hanem azért, mert a háború után elment tanúskodni Nürnbergbe olyan náci bűnösök, mint Kurt Becher és társai ja-

vára. Amikor kérdezték, miért tette ezt, azt mondta, úri becsületszavát adta, hogy elmegy tanúskodni...
A. S.

(2006)

Chanukka – egyre több helyen, egyre többen

Az Israel Sela Otthonban

(Levélrészlet) A meghívásnak, amely engem ért, hogy **Krausz Éva**, az otthon szaktanácsadója és gyógypedagógusa személyesen meghívott a chanukkai ünnepségükre, nagy örömmel tettem eleget. Nem bántam meg. Az eseményt megtisztelte **Göncz Árpád** volt köztársasági elnök és kedves felesége, aki a „Kézen fogva” alapítvány elnök asszonya, és gyakori látogatója az otthonnak is. Megtisztelte még jelenlétével **Schweitzer József** ny. orsz. főrabbi úr és kedves neje. A chanukkai gyertyák meggyújtását egy rövid visszatekintés kíséretében a főrabbi úr áldásokkal és a **Máoz cur** éneklésével tette feledhetlenné. Az éneklésbe bekapcsolódott a szépszájú közönség, amely zsúfolásig megtöltötte a termet. Majd **Deutsch László** főrabbi méltatta az ünnepet. Rövid köszöntőt mondott **Göncz Árpádné** elnök asszony, majd Krausz Éva üdvözölte a megjelent ünnepelőket. Ezután elkezdődött a műsor, az otthon lakóinak szereplésével. Név szerint nem akarom felsorolni a fellépőket, de meg kell hogy mondjam, kifogástalan előadásban volt részünk. József Attila, Ady Endre versei után énekszámokkal szórakoztatták a nagyérdeműt. Felhangzottak még **Derzsi Katalin**, **Kéval Zsuzsanna** és **Mihalovits János** énekművészek szólói és duettjei, **Lisznyai Mária** orgonaművész zongorakíséretével aláfestve. A szépszájú közönség az összes szereplőt megérdemelt tapssal jutalmazta. Gyönyörű és felemelő délutánt élvezhettünk. Nagyon köszönöm a feledhetetlen előadást. További jó egészséget kívánok mindenkinek, és adja a Mindenható, hogy még sok ilyen élményben legyen részünk. Még egyszer köszönetet mondva, tisztelettel: **Darvas Imre**.

A Dob utcában...

...senki nem gondolta volna. Pár héttel ezelőtt csupán nagyravágyó ötletnek tűnt, mostanra egy megvalósult álom lett belőle. A Dob utcai ortodox hitközség épülete hosszú évek után újra helyszíne volt egy nagyszabású rendezvénynek. Újra beköltözött az élet a Dob utca 35.-be. Azok, akik jelen voltak, több mint 300-an, érezték, hogy valami más volt ott és akkor. Együtt dolgozott és egyszerre akarta mindenki ugyanazt.

A Dob utcai bejárat felől érkezőket már a kapuban vidám hangulatú üdvözlőtáblák, a programokat hirdető plakátok, és nem utolsósorban kellemes illat fogadta. A zsinagóga udvarán az előadások és a gyermekprogramok szünetében egész nap finom falatok és üdítő várta a vendégeket.

Moshe T. Weisberger magyarországi ortodox főrabbi és **Zeév Paskesz**, a Budapest Koleh vezetője előadásaiikkal nyújtottak kellemes kikapcsolódást a felnőtteknek. Közben a gyerekek külön programokon vehettek részt. Volt ajándékkészítés, fánksütés, kézműves-foglalkozás, fánkevő verseny. Az udvaron **Fodor Dávid** vezetésével néhány lelkes „szakács” folyamatosan készítette a rostos sült virslit és a falafelt, a földszinti zsinagóga előterében gyümölcs, sütemény, kávé, tea várta a látogatókat, a hideg ellen forralt bort kínáltak. Az izraeli és a magyar konyha büszkeségeitől roskadt az asztal. A gyerekek öröme bűvészshow és bohócok fellépése tette még hangulatosabbá a napot, a délutáni közös imáig. Ezután megtelt a díszterem, meggyújtották a chanukkai gyertyákat, majd folytatódott az ünnepség. Az Amerikai Alapítványi Iskola és a Budapest Koleh színjátszó csoportja élénk varázsolta a makkabeusok felkelését és az olaj csodáját. Az előadás után az udvaron forrt a gulyás, miközben a Siraam együttes dallamaira tűzsonglór dobálta a fáklyákat. Közben elkészült a gulyás, melyet a Hanna étterem fánkjja kísért.

Adományokból és emberfeletti munkával megvalósult az, amire sokan vártak. Az ortodox hitközség díszterme megtelt, megtelt gyerekekkel, fiatalokkal, idősekkel és még idősebbekkel, és mindenki úgy érezte, maradni akar még. Jól érezték magukat kicsik és nagyok, felnőttek és gyerekek, iskolások és szülők, valamint az Alma utcai szeretetotthon lakói.

Köszönjük. Köszönjük azok nevében, akik ott voltak. Köszönjük az ortodox hitközség vezetőségének, az Amerikai Alapítványi Iskolának, a Budapest Kolelnak, a szervezőknek, a Spring Kft.-nek. Köszönjük azoknak, akik miatt és akikért létrejöhett mindez.

Erdélyben...

...**Szerdócz Ervin** budapesti kántorjelölt áldásával került sor a szatmárnémeti szabadtéri chanukája második lángjának ünnepi meggyújtására. Erdély-szerte egyedül városunkban létezik ilyen gyertyatartó, amely a templomkertben, a mártírok emlékoszlópa mögött lett felállítva, azzal a céllal, hogy adja tudomására az itt lakóknak, hogy van még zsidó élet a városban, és vigye el a boldogság és a csoda hírért a környék zsidóságának. Szerdócz Ervin elrecitálta a három chanukkai éneket és az áldást, majd a nagyszámú közönség a zsinagógába vonulva meghallgatta az istentiszteletet, amelynek kiemelt mondanivalója az volt, milyen szép, hogy a zsidóság e nyolcnapos ünnepe és e láng meggyújtása reményt ad akkor, amikor a leghosszabbak az éjszakák és legrövidebbek a nappalok. A reménynek kell éltetnie az embereket, hogy túléljék a történelem viszontagságait. A zsidóságban legyen meg a vágy, hogy igaz hitű emberek módján éljék az életüket, nemcsak a kiemelt napokon, hanem az élet minden pillanatában. A gyertyagyújtás csak egy formalitás, amely nem elég, ezt tovább kell fokozni, mivel sorsunk az isteni gondviselésre van bízva. Ezek után sor került az ünnep történetének ismertetésére. A felemelő eseményt **Décei Miklós** hitközségi elnök búcsúztatója zárta.

(2006)

(Darida)

Hitünkhöz ragaszkodva építjük a jövőt

Találkozó Izrael oktatási miniszterével

Prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke a Szövetség székházában fogadta Yoav Kisch, Izrael Állam oktatási miniszterét, aki hivatalos látogatáson tartózkodott Magyarországon. A megbeszélésen a felek többek között megállapodtak egy munkacsoport megalakításáról, amely a Mazsihisszel és oktatási intézményeivel közösen dolgozik majd a testvériskolai kapcsolatok, a tanárképzési együttműködések és az izraeli tanulmányi programok előkészítésén.

A minisztert közvetlen munkatársai mellett egy felsőoktatási szakemberekből álló delegáció kísérte, köztük olyan tekintélyes szakértőkkel, mint prof. dr. Ehud Grossman, az Ariel Egyetem elnöke, prof. dr. Yifat Biton, az Achva Egyetem oktatója, az Antidiszkriminációs Központ alapítója, valamint dr. Maya Lugassi, a Felsőoktatási Tanács vezérigazgatója, aki az izraeli egyetemek akkreditációját felügyeli.

A vendégek a megbeszélés előtt megtekintették a Dohány utcai zsinagógát, majd az Emanuel-emlékfánál lerótták kegyeletüket a holokauszt áldozatainak emléke előtt. Ezt követően került sor a hivatalos egyeztetésre a Szövetség patinás Dísztermében.

A megbeszélésen prof. dr. Grósz Andor ismertette a magyarországi zsidóság jelenlegi helyzetét, valamint azokat a kihívásokat, amelyekkel a közösség a 2023. október 7-i terrortámadás óta szembesül. Beszél a biztonsági helyzetéről, ami ugyan összehasonlíthatatlanul jobb, mint számos nyugat-európai országban, ennek ellenére állandó éberséget követel meg.

Hangsúlyozta, hogy a Szövetség célja a magyarországi zsidó vallási élet és kultúra újjászülésének támogatása, valamint annak minél szélesebb körű kiterjesztése, különös tekintettel a vidéki közösségek bevonására. A hitélet feltételeinek biztosításán túl a Mazsihisz aktív szerepet vállal a hazai zsidóság életének minden területén – a szociális és egész-

Yoav Kisch

ségügyi ellátásban, a kultúrában és az oktatásban egyaránt –, és megteremti ehhez a szükséges intézményi hátteret.

A Mazsihisz oktatási hálózata óvodától az egyetemi szintig biztosít tanulási lehetőséget, és mára a zsidó-nem zsidó társadalmi párbeszéd egyik legfontosabb hazai fórumává vált.

„Külön öröm számomra – fogalmazott a Mazsihisz elnöke –, hogy Izrael Állam oktatási miniszterét üdvözölhetem, hiszen az oktatáson keresztül is biztosíthatjuk a közösség jövőjét.”

Tájékoztatójában kitért arra, hogy két iskolában folyik alapfokú, három iskolában pedig középfokú oktatás, a legnagyobbban mintegy 800 diák sajátítja el a közismereti tantárgyakon túl a zsidó kultúra és vallás alapjait. A megbeszélésen vezető oktatási szakértők is jelen voltak: Darvas István főbbi, az OR-ZSE elnöke, dr. Komoróczy Szonja Ráhel, az OR-ZSE oktatási rektorhelyettese, valamint dr. Zima András, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója.

Dr. Komoróczy Szonja kiemelte, hogy az OR-ZSE és a Bar-Ilan Egyetem között idén létrejött stratégiai együttműködés új távlatokat nyit a magyar és az izraeli zsidó felsőoktatás kapcsolatában. Az egyezmény

Fotó: Ritter Doron / Mazsihisz

Yoav Kisch, Izrael Állam oktatási minisztere 1968-ban született Tel-Avivban. 1985-től vadászpilótaként szolgált az IDF-ben, két évtizedes szolgálat után alezredesi rangban szerelt le. 2015-ben választották be a Kneszetbe a Likud listáján, 2022 decemberében oktatási miniszter.

Elkötelezett támogatója Ciszjordánia izraeli ellenőrzésének. A telepkekre utalva kijelentette: „...vezetésem alatt az Oktatási Minisztérium minden zsidó településnek oktatási megoldásokat fog biztosítani Izrael földjén.”

Az auschwitz tábort felszabadításának 80. évfordulója alkalmából a megemlékezésen ő képviselte az izraeli kormányt.

Yoav Kisch nős, három gyermek apja.

közös kutatási és oktatási programokat, valamint hallgatói és oktatói mobilitást is lehetővé tesz.

Yoav Kisch megköszönte a meleg fogadtatást, és örömet fejezte ki, hogy láthatta, milyen csodálatos a Dohány utcai zsinagóga. Beszél a Magyarországi és Izrael között fennálló különleges kapcsolatáról. „Bajban válik el, ki az igaz barát” – mondta a miniszter. Magyarország érzelmileg is fontos Izrael számára, hiszen itt született Teodor Herzl, akinek eszméi nélkül Izrael Állam sem jöhetett volna létre.

Az elmúlt két év nehéz volt országa számára, és nincs még teljesen vége a konfliktusnak. Még várják az elhunyt túsok holttestét, a Hamász lefegyverzését és az Izrael számára nyújtott biztonsági garanciákat.

A megbeszélés kézzelfogható eredményekkel zárult: Yoav Kisch konkrét munkacsoportot jelölt ki, amely a testvériskolai kapcsolatok, a tanárképzési együttműködések és az izraeli tanulmányi programok előkészítésén dolgozik majd a Mazsihisszel, az OR-ZSE-vel és a Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnáziummal közösen. Elkötelezte magát egy olyan tervezett új szakirány jövőbeni támogatása mellett is, amely az OR-ZSE keretében lehetővé tenné a mesterséges intelligencia (MI) és az ezzel kapcsolatos kutatások tanulmányozását a hazai hallgatók számára. Ez különösen jelentős, tekintettel arra, hogy az MI területén Izrael a világ élvonalába tartozik.

A találkozó végén a Mazsihisz elnöke herendi mezüvel és a magyarországi zsidóság történetét bemutató könyvvel köszönte meg a látogatást.

Visszahelyezték méltó helyére a mezőkövesdi holokauszt-emlékművet

Mártírmegemlékezés keretében avatták újra a Mezőkövesdi Zsidó Mártírok emlékművét, amely ötvennégy év után került vissza méltó helyére dr. Fekete Zoltán polgármester kezdeményezésére, a helyi önkormányzat és a Mazsihisz együttműködésének köszönhetően. A rendezvényen prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke is beszédet mondott.

A monumentális kőemlék felújítva, a város közösségének összefogásával mostantól ismét a múlt tanulságát és az emlékezés parancsát hirdeti.

A Mezőkövesdi Zsidó Mártírok emlékművét eredetileg 1947-ben állították az egykori zsinagóga – a mai Bárdos Lajos Tagiskola – udvarán. 1970-ben azonban eltávolították, és a miskolci zsidó temetőbe szállították. Öt évtized múltán a képviselő-testület döntése nyomán a város úgy határozott, hogy visszahelyezi az emlékművet, amely most ismét a Hősök terén, a közösség szívében áll.

A mártírmegemlékezésen jelen volt **Deutsch Miklós**, a miskolci és **Blajer Gábor**, a nagykállói hitközség elnöke, valamint **dr. Tepper Ádám** szegedi al-elnök is.

Dr. Fekete Zoltán polgármestere köszöntötte a megjelenteket. *Emlékezni jöttünk össze és azért, hogy sok évtizedes adósságunkat rójuk le – mondta, majd felidézte a 81 évvel ezelőtti történeteket. 870 embert ragadott el a sötétség. Róluk szól a mai nap, és nekik állít emléket ez az emlékmű.*

Elsőként **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke mondott emlékbeszédet. *Ma, a mezőkövesdi mártírok emlékművének újraavatásán, több mint nyolcvan évvel a deportálás után közösen rójuk le kegyeletünket a Mezőkövesdről elhurcolt nők, gyermekek, idős emberek és munkaszolgálatra kényszerített férfiak emléke előtt. Rájuk emlékezünk – és rajtuk keresztül az ötszázezernél is több magyar zsidó áldozatra.*

A Mazsihisz elnöke hangsúlyozta: a holokauszt nem csupán a zsidó közösség, hanem az egész nemzet és az emberiség tragédiája. *Kevés hely van az országban, ahol ilyen példamutatóan ápolják a megszünt zsidó közösség emlékét, mint itt, Mezőkövesden – emelte ki, nagyra értékelve a városvezetés döntését.*

Emlékeztetett arra is, hogy az emlékmű az eredeti helyén tíz évet sem maradt fenn, ismeretlenek megrongálták, majd elbontották. 1970-ben a miskolci zsidó temetőbe került, látszatintézkedésként, hiszen a zsidó temető látogatóit nem kellett a holokauszt mártírjaira emlékeztetni. *Emlékeztetni a többségi lakosságot kell – és rámutatni, hova vezetett a fajgyűlölet és az antiszemitizmus, amely bűvópatakaként továbbra is jelen van társadalmunkban.*

Ezt követően **Takács Norbert** alpolgármester Miklós Dorottya Zsidó rapszódia című versét, **Markovics Zsolt** miskolci főbbi pedig az emlékmű feliratát olvasta fel: *Ki ad neked a vizek forrásából. Ki adja a forrást a te könnyeidhez. Könnyeim hullnak nappal és éjjel, mert megszenteltelenítették az én népem házáit. Szavaiban párhuzamot vont a Tóra aktuális hetiszakasza és a 20. századi történelem között. *Leh leh... Menj el a te országodból, a te szülőföldedről, atyád házából – olvashatjuk most szombaton, ám 81 évvel ezelőtt a történelem megváltoztatta az évezredekkel ezelőtti megírt bibliai részlet jelentését. Felidéz- te, hogy a mezőkövesdi zsidókat – mint annyi más településen – megfosztották jogaiktól, majd deportálták.**

81 évvel a holokauszt borzalma után van egy város, van egy önkormányzat, egy vezetés, amely tisztában azzal, hogy annak a városnak, amely nem ismeri múltját, annak nincsen jelene, és nem lehet jövője sem – emelte ki a főbbi, megköszönve az önkormányzat és a városvezetés munkáját a megemlékezés létrehozásában.

Beszédét azzal a kérdéssel zárta, hogy vajon 81 évvel a holokauszt után hogyan tovább? *Hogyan élünk, hogyan alkossunk és teremtünk, hogyan próbáljuk megélni mindazt, amiről lehet, hogy mi magunk nem tehetünk, hiszen később születünk. Jeremiás, a száműzetés prófétája szavait idézte fel: „az apák ettek egest, de a fia foga vásik bele”* Vagyis mindannyian felelősek vagyunk a múltért, és mindannyiunknak ápolnunk kell azt. *„Hogyan? Nagyon egyszerű. Emberként kell élnünk, emberként kell alkotnunk és teremtenünk”* – zárta gondolatait a főbbi.

Ezt követően **dr. Tepper Ágnes**, a szegedi hitközség vezetőségi tagja, mezőkövesdi túlélő család leszármazottja szöveget az egybegyűltekhez. *Mózes ötödik könyvét idézte: Válassz az életet, hogy élhess te és utódaid is. Rettegve, csendben mentek, nem önként dalolva, állatok módjára hajszolva a beláthatatlan vég, a megsemmisítés felé – mondta megrendülten, felidézve, hogy Mezőkövesd 1200 zsidó lakosából 870 soha nem tért vissza. Saját családja történetén keresztül mutatta be a túlélés és az újrakezdés csodáját, hangsúlyozva: *Az élők nem felelték az ősi törvényt: válassz hát az életet.**

Fekete László főkkantor a 116. zsolnártal tisztelt az áldozatok előtt: *Szállj vissza lelkem nyugalma, mert az Örökkévaló jót tett velem, kimenekítette lelkemet a halálból.*

Tállai András miniszterhelyettes beszédében Lilly Ebert túlélő szavait idézte: *A holokauszt nem a gázkamrákkal kezdődött, hanem szavakkal és gyűlölettel. Részletesen ismertette a borsodi zsidóság történetét, kiemelve, hogy Mezőkövesden 1850-ben alapították meg a hitközséget. Hangsúlyozta: *Egy zsidó közmondás szerint a kiengesztelődés titka az emlékezés. Emlékezni és emlékeztetni sokféle módon lehet, ez a mi feladatunk és a mi felelősségünk.**

A miniszterhelyettes Radnóti Miklós és Kertész Imre szavait is idézte, utóbbi így: *Auschwitz igazi problémája az, hogy megtörtént. És ezen a tényen a legjobb, de a leggonoszabb akarattal sem változtathatunk. Zárásként hozzátette: *Nekünk tehát az a feladatunk, hogy a jelenlegi békés állapotokra vigyázzunk, és mindent megtegyünk annak érdekében, hogy a holokauszt tragédiája soha se Magyarországon, se a világban ne történhessen meg újra.**

Az eseményen a Béres János Alapfokú Művészeti Iskola oktatója volt a zenei közreműködő. A megemlékezés végén elhangzott a gyászolók imája, a kádís, majd a résztvevők elhelyezték a kegyelet koszorúit és kavicsait.

Éz az emlékkő a fájdalom lángoló betűivel örökíti meg emléketeket – olvasható a mártírok emlékművén, amely 870 áldozat nevét és sorsát idézi fel, s figyelmeztet mindannyiunkat: csak az emlékezés által van jövőnk.

Az újraavatást követően a város és a Mazsihisz közös munkájával megújított temetőben is megemlékeztek a holokauszt áldozatairól, valamint az egykor virágzó helyi zsidó közösség gazdag szellemi és kulturális örökségéről. Az eseményen dr. Fekete Zoltán polgármester és Markovics Zsolt főbbi mondott beszédet. Fekete László főkkantor a 130. zsolnártal recitálta, majd a jelenlévők együtt mondták el a kádíst.

Zucker-Kertész Lilla

Új lehetőség a zsidó hitoktatásban

Megjelent – részben a Mazsihisz támogatásával – a *Zsidó hittankönyv* című sorozat 7. kötete. A scheiberes diákoknak szánt 350 példányt az ünnepélyes bemutatón adták át.

A kormány 5,5 millió forinttal támogatta a kiadványt, melynek szerzői **dr. Róna Tamás** főbbi, a Rabbistület elnöke, **Vasadi Péter** vallásos tanár és **Galuska László Pál** irodalomtörténész. A sorozat korábbi kötetainek szerzői között van **dr. Nógrádi Gergely**. A munkában több oktató és szakértő is részt vett.

A bemutatót **Darvas István** főbbi nyitotta meg, majd **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke hangsúlyozta: az oktatás a felekezetiünk számára szívügy, és a hitoktatás korszerűsítése a közösségi identitás megerősítését szolgálja.

Soltész Miklós országgyűlési képviselő, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára köszöntőjében a fiatalok felelősségéről és a zsidó közösség békés magyarországi életéről beszélt. Végül arra buzdította a diákokat, hogy mindig keressék és lássák meg a valódi, örök értékeket a világban – azokat, melyeket az iskolájuk és a Mazsihisz is közvetítenek.

Dr. Róna Tamás főbbi felidézte: a tizennégy éve készülő sorozat célja, hogy lakóhelyétől függetlenül minden gyermek számára elérhetővé tegye a zsidó tanításokat. A kötetek a Tóra, a rabbinikus irodalom és a zsidó történelem mellett a magyarországi zsidóság örökségét is bemutatják.

Végezetül **Rusznák Rita**, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár munkatársa köszönetet mondott az alkotóknak és oklevelet adott át dr. Róna Tamásnak. **Zucker-Kertész Lilla**

Dr. Grósz Andor és Soltész Miklós
Fotó: Ritter Doron / Mazsihisz

Egy szippantásnyi oxigén

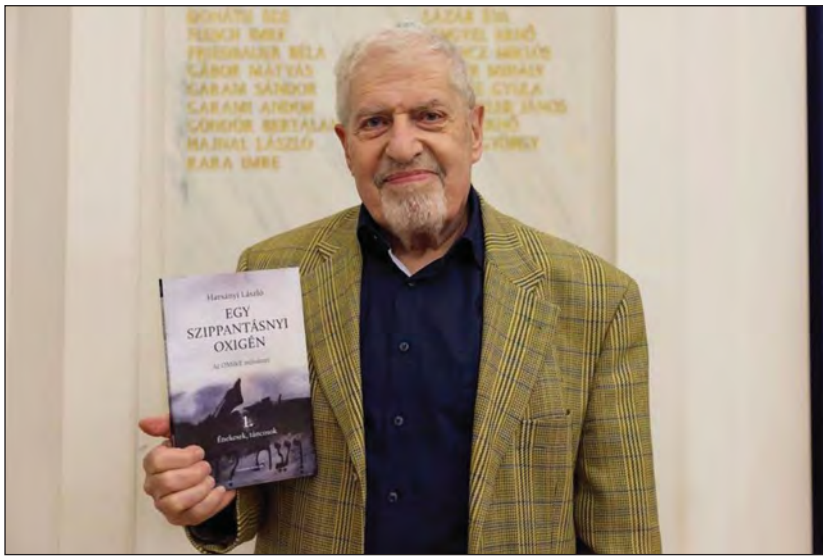
Az OMIKE feledhetetlen művészeinek emlékére

A Mazsihisz és a Gramofon Folyóirat a Goldmark Teremben mutatta be Harsányi László legújabb könyvét *Egy szippantásnyi oxigén* címmel. A bemutató időpontja természetesen nem véletlen, 1939. november 11-én, éppen ezen a napon tartották a Goldmark Teremben az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület Művészakciójának első előadását.

A most megjelent kiadvány az OMIKE Művészakció történetét az énekesek és táncosok életútján keresztül idézi fel, bemutatva azoknak a magyar zsidó művészeknek a sorsát, akik a vézskorszak idején is a művészet erejével őrizték meg embőségüket és közösségüket.

A vendégeket Kis Henriett, a Rumbach-zsinagóga igazgatója köszöntötte, aki elmondta, hogy Fischer Iván vezetésével napjainkban szívmengetően éled újjá az OMIKE szellemisége. Tisztelgett Szép Ernő emléke előtt is, aki annak idején az első előadás bevezetőjét mondta el ugyanitt, a Goldmark Teremben.

Ezt követően dr. Kunos Péter ügyvezető igazgató hangsúlyozta, hogy a Goldmark Terem nem pusztán falakat jelent, hanem emlékek, sorsok és történetek hordozója, és az emlékezés nem múltba révedés, hanem jövőépítés, a művészet pedig nem luxus, hanem létforma. Felidézte, hogy 86 évvel ezelőtt ezen a napon gyűlt meg az a fáklya, amelyet akkor dr. Ribáry Géza szavai így indítottak útnak: *Ne hagyják, hogy kialudjon*. Ez a fáklya az egyetlen re-

Harsányi László

ménysugarat jelentette a magyar zsidó művészekre borult sötét éjszakában azoknak, akik a zsidótörvények következtében kiszorultak a hazai színházakból, mozikból, koncerttermekből 1939 és 1944 között.

A Goldmark Terem azonban a legnehezebb időkben is megtelt élettel, zenével, tánccal, kabaréval és gyermekelőadásokkal – a kultúrát soha nem tudták teljesen elhallgattatni.

Beszédében párhuzamot vont a múlt és a jelen között: az új kötet megjelenése ismét fellobbantja a fényt, amely az OMIKE művészei számára is reményt jelentett, ezt az oxigénszippantást, amelyet Harsányi László fáradhatatlan kutatásainak eredményeként élvezhetünk.

A köszöntőt követően a színpadon helyet foglalt Harsányi László, a kötet szerzője, Mácsai János zenetörténész, a beszélgetés moderátora, valamint Márton András színművész és Lőrincz Katalin táncművész, akik felolvasásokkal színesítették a beszélgetést, valamint rövid hangfelvételek is elhangzottak a korabeli művészek előadásaiból.

Mácsai János hangsúlyozta, hogy Harsányi László évtizedes munkájának köszönhetően egy pótolhatatlan, korábban szinte ismeretlen korszak válik megismerhetővé a magyar zenetörténetben, mivel az OMIKE története eddig fájóan hiányzott a zene tudományi köztudatból, és csak néhány egyéni kutató próbálta korábban feltárni a háborúban elnémított zsidó művészek életművét, így ez a hiányos mozaik most kezd egészévé összeállni.

Az énekesek és táncosok életéről szóló új kötet előzménye a hat évvel korábban szintén november 11-én és ugyanitt bemutatott *Fényből a sötétbe* című könyv, amely az OMIKE Egyesület történetét dolgozta fel. A korábban a Mazsihisz honlapján közzétett heti posztokból állt össze az adatbázis a csaknem kétszáz művészről. A szerző elárulta, hogy négykötetesre tervezi a sorozatot, az első az énekesekről és a táncosokról, a második a zenészekről, a harmadik a színészekről, a negyedik pedig a képzőművészekről szól majd.

A könyv címét Beregi Oszkár egyik visszaemlékezése ihlette, aki így fogalmazott: *Egy moráliter züllött, etikailag felelőtlen társadalom kényszerítette életre. Egy szerény, jelentéktelen virágszál, amely az emberi lelkek trágyadombján nőtt ki. Egy szippantásnyi oxigén, mielőtt megfulladunk.*

Lőrincz Katalin felidézte Lőrincz György történetét, megjegyezve, hogy bár otthon sokat beszéltek a ballet világról, édesapja az OMIKE-s fellépéseiről soha nem mesélt – mint sok más holokauszt túlélő második generációs gyermekének, neki is sokáig rejte maradt a múlt.

Harsányi László kutatásai alapján az egyesületnek saját énekara és zenekara is működött, ám ezekről csak kevés forrás maradt fenn. Mácsai János hozzátette, hogy a fényképek tanúsága szerint az OMIKE előadásai nagyszabású, teljes zenekari produkciók voltak, amelyek gyakran elérték az operaelőadások szintjét. Többek között a Varázsfuvalót is bemutatták a Goldmark Terem kis színpadán, ahol a zenekar a nézőtér első sorában foglalt helyet.

Alapítványi tagsági rendszerben működtek, a közönség az OMIKE pártoló köreinek tagjaként juthatott be, sokszor vendégeivel együtt. Ez a laza, félig hivatalos rendszer tette lehetővé, hogy a zsidótörvények idején is viszonylag sokan láthassák az előadásokat. A terem 1939 novemberében és 1944 márciusa között több mint 300.000 nézőt fogadott.

Rubin Eszter

XXVI. Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Verseny

A Debreceni Zsidó Templomért és Temetőért Alapítvány, a DZSH, Debrecen városa és a Mazsihisz idén is megrendezte a hitközség dísztermében a Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó versenyt, immár a huszonhatodikat.

A megmérettetésen részt vehetett felekezeti megkülönböztetés nélkül minden magyarországi és határon túli magyar nyelvű vers- és prózamondó. Valamennyi versenyző szállásáról és étkezéséről a rendező szervek gondoskodtak.

Muzsnay Árpád, a zsűri elnöke megnyitójában kiemelte dr. Kardos Albert Csokonai-kutatóként betöltött nagyságát.

A DZSH nevében Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna alelnök köszöntötte a résztvevőket. Kiemelte, hogy örömmel láthatunk visszatérő versenyzőket ezen a tradicionális eseményen, amely méltó emléket állít a szomszédban lévő volt zsidó gimnázium egykori igazgatójának, aki a holokauszt áldozata lett.

Megemlékeztünk dr. Feuermann László irodalomtanárról is, aki hosszú éveken át volt a versenyek elnöke.

Az előadott művek elsősorban zsidó szerzőktől hangzottak el. A résztvevők több darabbal is készültek, de a sok induló miatt fejenként csak egy kedvencre kerülhetett sor. Sokszínű irodalmi alkotásokat élvezhettünk, többen a holokauszthoz kötődőeket választottak.

A 75-ös létszám az utóbbi évekre visszatekintve rekordnak számít. A hitközség díszterme szintútgig megtelt versenyzőkkel, kísérőkkel és érdeklődőkkel, még pótszékeket is be kellett hozni. Külön öröm volt számunkra, hogy ismét részt vett a budapesti dr. Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium népes gyermekeserege. Ők a verseny színpadon voltak. A Huszár Gál Gimnázium nagy létszámban megjelent diákjai most is kitűnően szerepeltek. A debreceni oktatási intézmények mellett Romániából, Szlovákiából, magyarországi helységekből, többek között Hajdúsámsonból, Hajdúbagossról, Mezőkövesdről is ér-

keztek leendő „művészek”. Vannak családok, akiknek a gyermekei rendszeres indulói szavalóversenyünknek, ők a szemünk láttára nőttek fel. Mint mindig, most is családi hangulat uralkodott. A törzsgárda-tagok szeretettel és nagy örömmel üdvözölték egymást.

A versenyzők között nem volt lényeges különbség, komoly szakmai viták után választották ki a továbbjutó 50-et az első nap után.

A zsűri évek óta stabil tagokból áll. Most is Muzsnay Árpád, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület főtanácsosa volt az elnök. Rajta kívül Fohn Veronika magyartanár, Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna, a DZSH elnökhelyettese, Láng Eszter képzőművész, író, kurátor, valamint Bódor Edit, a Karitatív Egyesület elnöke értékelt a produkciókat.

A versenyzők öt kategóriában mérték össze tudásukat: gyermek1, gyermek2, Ifjúság1, Ifjúság2 és felnőtt. Mind az öt mezőnyben pénzt jutalmat kapott az első három helyezett. Emellett valamennyi versenyző minden kategóriában könyvjutalmat és emléklapot vehetett át.

Láng Eszter zsűritag és Szoboszlai Endre barátunk különdíjat ajánlott fel. A legeredményesebb tanár és a közönség által kiválasztott versenyző is díjazásban részesült.

Muzsnay Árpád kiemelte a rendkívül magas színvonalat, mely különösen a döntőn mutatkozott meg, és útmutatóval látta el a résztvevőket. Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna köszönetet mondott a lebonyolítóknak, a konyhai és irodai dolgozóknak. Láng Eszter szakmai tanácsokat adott a versenyzőknek és felkészítőiknek.

Különleges programként a Spinoza Színház bemutatta A Zsidó Kutyá című színdarabot, Asher Kravitz izraeli szerző világhírű bestsellerének lenyűgöző színpadi adaptációját a Debreceni Zsidó Szalon Színházban, a Pásti utcai ortodox zsinagógában.

Családias programban voltunk együtt a két napon.

Folytatjuk! Viszontlátásra 2026-ban!

Norvégia: a Kristályéjszaka és Gáza kapcsolata

A norvég Rassizmus Elleni Központ a „rassizmus elleni küzdelem” jegyében emlékműsort rendezett a Kristályéjszaka évfordulóján, amelynek egyik központi témája a Közel-Kelet volt, különös tekintettel a palesztinok gázai helyzetére. Az adóízüetők által finanszírozott szervezet azt állítja, hogy a cionizmus egyenlő a rasszizmussal, és hogy Izrael népirtást követ el Gázában. A miniszterelnök ezen az eseményen vett részt, nem pedig az oslói közösségi intézményekben tartott zsidó közösségi ünnepségen.

Omar Ashraf, a központ igazgatója „szükséges hangnak” nevezte a közösség egyik vezető tagját, Erwin Kohnt, miután az antiszemitizmussal vádolta meg az Amnesty Internationalt egyoldalú Izrael-ellenes álláspontja miatt. A szervezők felkérték szónoknak Jonathan Shapírat, egy Izrael-ellenes nemzetközi szervezet bekeaktivistáját is, aki október 7. előtt és után is Izraelt vádló kijelentéseket tett.

„Míg a zsidó közösség a Kristályéjszakán történt szörnyű eseményekre emlékezik, egy nem zsidó szervezet, amely ellenzi a cionizmust és Izrael Államot, és amely nemrégiben közzétett jelentésében a palesztinokkal szembeni rasszizmust vizsgálja Norvégiában, szinte teljesen figyelmen kívül hagyva az

„Tülerőben” a rendőrség

országban élő zsidók szenvedését, »emlékműsorában« a zsidó népet sújtó katasztrófát felhasználva hamis narratívát épít a zsidók állama ellen – mintha az izraeliek és az Izraelt támogató zsidók lennének az új náciak. Ez egyszerűen hihetetlen” – jelentette ki a norvég zsidó közösség egyik tagja.

A zsidó közösség megdöbbenését fejezte ki, amiért a Rassizmus Elleni Központ eltorzítja a valóságot, és ártatlanságot színlelve szisztematikusan támadja Izraelt. „A közelmúltban emberi jogi szervezetek képviselői azt állították, hogy a zsidók az antiszemitizmussal és a fenyegetettségérzetükkel takarózva megpróbálják eltussolni a »népirtást«.

Vannak itt olyan szervezetek, amelyek át akarják írni a történelmet, a norvég miniszterelnök pedig részvételével legitimálja ezt a rendezvényt. Nem véletlen, hogy baloldaliakat hívnak meg – olyan zsidókat akarnak ott látni, akik ugyanazt mondják, mint ők, és akik nem vádolják őket antiszemitizmussal. Így meghamisítják a történelmet, és agresszort csinálnak az áldozatból, akit ezáltal ismét áldozattá tesznek” – magyarázta a forrás.

(Az Israel Hayom cikke alapján)

A zsidó asszony, aki megváltoztatta Dickens zsidókról alkotott véleményét

Amikor Eliza Davis 1816-ban megszületett, az antiszemitizmus magától értetődőnek tűnt. Egy nagy családban nevelkedett Jamaica élénk zsidó közösségében. Akkoriban a zsidókat kevesebb politikai jog illette meg, mint a keresztényeket – ez a helyzet a világ nagy részén általános volt. Eliza végül Londonba költözött, és férjhez ment távoli rokonához, James Phinneas Davishez, aki a kor mindennapos antiszemitizmusa ellenére sikeres jogi karriert épített. Eliza és James aktív tagjai lettek a főváros zsidó közösségének: családot alapítottak, helyi zsidó intézményeket támogattak. Tíz gyermekük született.

Ezzel szemben Charles Dickens életét korán balsors árnyékolta be. Tizenkét éves korában apját az adósok börtönébe zárták, így neki ott kellett hagynia az iskolát, és egy cipőpasztagyárban dolgozott más szegény gyerekekkel együtt. Az ott megélt kizsákmányolás mély nyomot hagyott benne, és későbbi írásában is visszaköszönt, különösen az elhagyott és bántalmazott gyermekek ábrázolásában.

Amikor Eliza a gyerekeit nevelte, Dickens már Anglia egyik legünnepeltebb írója volt. Kezdeti humoros történetei után megírta jóval komorabb és ambiciózusabb művét: a *Twist Olivért*, amely a gyerekkori kizsákmányolás sötét vádirata volt, és saját traumáiból táplálkozott. A regény az angol irodalom egyik leghírhedtebb alakját mutatta be: a zsidó bűnözőt, Fagint.

Anthony Julius brit ügyvéd és író *Trials of the Diaspora: A History of Anti-Semitism in England* című könyvében a történetet „keresztény példázatnak” nevezi, Fagint pedig

vámpírhoz hasonlítja, aki foglyul ejti a fiúkat, elveszi a jövőjüket, és kiszipolyozza őket.

Dickens Fagint szinte természetfeletti gonoszként ábrázolja, aki a korai kiadásokban szinte kizárólag „a zsidó”-ként szerepel. Ezzel szemben a nem zsidó gonosztevőt, Bill Sikest egyszer sem jellemzik etnikai hovatartozása alapján.

A *Twist Olivér* hatalmas siker lett. Azóta is folyamatosan nyomtatják – és Fagin gonosz zsidóként való ábrázolása mélyen beágyazta az antiszemita sztereotípiákat az angol irodalomba és azon túl is.

Dickens más műveiben is felbukkantak zsidóellenes toposzok. Ez a fajta irodalmi antiszemitizmus szélesebb angol kulturális normát tükrözött. Röpiratok, könyvek és ponyvairodalmi kiadványok rendszeresen ábrázolták a zsidókat koszosnak, tisztességtelennek és vérszomjasnak. Az 1860-as években Eliza férje, James is célponttá vált: John Colborne *The Vampires of London* című filléres füzetében az „uzsorasok” és „pénzkölcsönzők” leleplezésére hivatkozva zsidókat mutatott be mint csaló ragadozókat, és a főgonosz – az „ős-vámpír” – neve Davis volt.

A Davis házaspár 1865-ben rágalmazásért pert indított. A tárgyalás nagy figyelmet keltett, a tárgyalóterem zsúfolásig megtelt. A bíró mindössze 30 perc után James javára döntött – de Colborne-ra csak jelképes bírságot szabott ki. Amikor távozott a teremből, Colborne tapsot kapott. Az üzenet egyértelmű volt: az irodalom óriási erővel képes megerősíteni antiszemita hazugságokat – és a közönség készségesen be is fogadja őket.

Fagin, az irodalmi antiszemitizmus terméke

Dickens legtermékenyebb éveiben családjával a londoni Tavistock House-ban élt. 1858-ra azonban különköltözött feleségétől, Catherine-től, és egy fiatalabb nővel kezdett kapcsolatot, korábbi közös házukat pedig eladásra kínálta.

A vevők nem mások voltak, mint Eliza és James Davis. Dickens azonban – a pár tisztessége ellenére – egy barátjának így írt: „Ha a zsidó pénzkölcsönző megveszi (azért mondom, hogy »ha«, mert természetesen addig nem fogom elhinni, amíg ki nem fizeti a pénzt)...”

Amiután az ügylet lezárult, Dickens már elismerően nyilatkozott

Elizáról: „Mrs. Davis nagyon kedves és kellemes hölgynek tűnik. És még soha nem volt olyan pénzügyi tranzakció, amelyet gyorsabban, tisztességesebben és figyelmesebben intéztek volna, mint a Tavistock House megvásárlását.”

Három évvel később Eliza ismét írt Dickensnek. Nemrég hunyt el Lady Judith Montefiore, a neves zsidó jótékonyági mecénás, és Eliza adománygyűjtésben vett részt az emlékére létrehozott alap számára. Tudva, hogy Dickens maga is jótékonyági tevékenységeiről ismert, feltepte a kérdést: támogatna-e egy zsidó ügyet?

Eliza levelében előbb méltatta Dickens kiállítását a társadalmi igazságtalanság mellett, majd rátért a lényegre, azzal vádolva az író, hogy „aljas előítéletet erősített meg”. Arra kérte, hogy igazságtétel és jóvátétel jeléül adományozzon a Judith Montefiore Emlékalapnak. Dickens napokig nem válaszolt. Végül küldött egy adományt – és Fagin védelmében ezt írta: „Sajnos igaz volt arra a korra, amelyről a történet szól, hogy ez a bűnözői réteg kivétel nélkül zsidó volt.”

Hozzátette, hogy ugyanúgy spanyol, katolikus vagy kínai gonosztevőt is írt volna, ha abban az időben a bűnözők ezekből a csoportokból kerülnek ki. A zsidó közösséget pedig azzal korholta, hogy ha megsértődnek Faginon, „akkor sokkal kevésbé értelmes, kevésbé igazságos és kevésbé jóindulatú nép, mint ahogyan eddig gondoltam”.

Ennek ellenére Eliza nem adta fel. Leveleiben rámutatott, hogy Dickens számos jó és rossz keresztény alakot teremtett, de az egyetlen zsidó figurája gonosztevő. Elmagyarázta, hogy a rendszerszerű kirekesztés miatt a zsidók gyakran kényszerültek peremhelyzetű foglalkozásokra: használt ruhák árusítása, ronggyűjtés, informális pénzkölcsönzés.

Újra és újra leírta, milyen fájdalmas az antiszemita ábrázolás a zsidó olvasóknak: „Merem állítani, hogy egy írónak nagyon is megérné közelebbről megvizsgálni a brit zsidók életmódját és jellemét, és úgy bemutatni őket, amilyenek valójában.”

Eliza érvei lassan hatottak. Dickens leállította a *Twist Olivér* új-ranyomását, hogy változtatásokat eszközöljön. A könyv első felét már kinyomtatták, de a második felében a „zsidó” szó helyett egyszerűen „Fagin” szerepelt. (Ez magyarázza, miért fordul elő 257-szer „a zsidó” az első 38 fejezetben, majd miért csökken drasztikusan az említések száma.)

Dickens utolsó regénye, a *Közös barátunk* (1865) részben mintha Eliza megnyugtatóra született volna. Bemutatja Mr. Riah-t, a jóságos zsidó alakot, akinek neve héberül „barátot” jelent. Bár kapzsi uzsorásként rágalmazták és bántalmazták, Mr. Riah nagylelkű, szelídnek és hősiesnek bizonyul – segít a női főszereplőknek kikerülni a veszélyből.

Elizát mélyen meghatotta a gesztus. Különleges ajándékot küldött hát Dickensnek: dr. Abraham Benisch angol nyelvű héber Bibliáját. Ez a kiadás feltehetően megegyezett azzal, amelyet Eliza maga is használt – személyes és nagylelkű gesztus volt.

Dickens haláláig, 1868-ig levelezett Elizával, aki még 25 évig élt, így tanúja lehetett az író művei tartós népszerűségének – és annak a valódi változásnak, amelyhez ő maga is hozzájárult.

Eliza Davis kitartása a lelki bátorság mintaképe. Antiszemitizmussal körülveve sem volt hajlandó hallgatni. Levélről levélre bontotta le Dickens előítéleteit. Könnyen gondolhatta volna, hogy „csak” egy háziasszony, aki nem méltó egy irodalmi óriással vitázni. Ő azonban felelősségének érezte, hogy megszólaljon.

Tettei Rabbi Tarfon szavait juttatják eszünkbe: „A munkát nem neked kell bevégezned, de nem vonhatod ki magadat alóla” (*Atyák tanításai* 2:16).

A mai, egyre erősödő antiszemitizmus elleni küzdelemben Eliza Davis emlékeztet minket arra, hogy egyetlen hang – ha kitartó, elvhű és türelmes – megváltoztathatja a világot.

(Fordítás az *aish.com* cikke alapján)

Zucker-Kertész Lilla

ÉRTÉKMENTÉS – MÚLTMENTÉS

A szécsényi izraelita temető

Az egykoron népes, nagy hagyományokkal rendelkező, a magyar és az egyetemes kultúra prominens személyeinek felmenőit is maga között tudó szécsényi izraelita hitközség sírkertje Nógrád vármegye egyik legrégebbi zsidó temetkezési helye. A terület évtizedek óta szinte gazdátlan, a sírok és környezetük rendbetétele, a síremlékek megőrzése az utókor számára nemcsak az izraelita leszármazottak által megfogalmazott vágy. Ezt az elhivatottságot jelzi, hogy a Salgótarjáni Zsidó Hitközség 2011-ben a jelenleg a Mazsihisz tulajdonában lévő temető helyi védettség alá helyezését kérte. Az ehhez szükséges szakmai előkészítést Szécsény Város Önkormányzatának akkori főépítésze, Óze János készítette el. Az értékvizsgálati adatlap általánosságban ismertette a sírkövek állapotát és alakját, kitért néhány sírkő motívumának feltételezett jelentésére, továbbá a helyi védettséghez elegendő rövid történeti kiegészítést is közölt. A dokumentum feltüntette a temető használatának történeti felosztását, a sírkövek elhelyezkedésének rendszerét is. Az értékvizsgálat szerint a legrégebbi sírkövek a 18. század második feléből származnak, vagyis a temetőt 1750 körül már biztosan, az 1944-es vézskorszakig rendszeresen, utána szórványosan, de egészen a 20. század végéig használták. A sírok számát ekkor 500 körülire becsülték. A dokumentáció és értékvizsgálat alapján a szécsényi izraelita temető 2012-ben helyi védettség alá került. Sajnos ezt követően a területen egyéb, a sírok állapotában javulást hozó vagy egyéb történeti-helytörténeti dokumentációt érintő beavatkozás nem történt. A temető sorsát mindvégig a szíven viselő szécsényi származású Ács Irén fotóművész – aki több alkalommal fényképeken örökítette meg a sírokat – 2016-os halálával a dokumentációs tevékenység is háttérbe szorult.

A holokauszt szécsényi áldozataira való megemlékezés során minden évben rendre megfogalmazódott a temető részletes felmérésének és pontos történeti adatolásának igénye. Idén a szándékot tettek is követték. A túlélők hozzátartozói, a szécsényi önkormányzat, helyi lokálpatrióták, múzeumi és levéltári dolgozók egyaránt fontosnak tartották, hogy a történelmi jelentőségű temetkezési hely ne csak helyi ortalom alatt álljon, hanem kapjon akár országos, magasabb védettséget jelentő műemléki besorolást is. Ennek azonban feltétele, hogy pontosan megismerjük és feltérképezzük azt a helyszínt, amelynek megővésére javaslatot teszünk. Nógrád vármegyében minden jelenlegi városban, valamint több kisebb településen maradtak fenn izraelita temetők vagy azok részletei, sőt több esetben dokumentálásuk is megtörtént (például Salgótarján, Balassagyarmat).

Ehhez a felmérés és értékmérő munkához csatlakoztak a szécsényi múzeum munkatársai: Guba Szilvia régész-főmuzeológus és Kovács Zsolt történész-muzeológus is, akik vállalták

az izraelita temető sírjainak – elsősorban a régészeti feltáráson használt módszertan szerinti – dokumentálását. A sírok pontos helymeghatározásához a geodéziai felmérést Szolnoki Tamás (Dornyay Béla Múzeum) és Nicklas Larsson (Magyar Nemzeti Múzeum) végezték el. A tevékenységre 2025 nyarán, több alkalommal került sor, Szécsény Város Önkormányzata munkáinkat a terület előzetes megtisztításával segítette.

A felmérés során kiderült, hogy a felszínen eredeti helyén síremlékkel jelölt sírok vagy másodlagos helyzetben felállított/ledőlt sírkövek száma az előzetesen becsült számadatak jóval meghaladja: a jelenleg ismert sírok száma 652! A tényleges sírszám az elpusztult és ma már jelöletlen sírok számával biztosan több, hiszen a közel 250 évig használt temetőben ma is vannak olyan sírok, amelyeknek jelenleg nincs látható, felszíni nyomuk. Ezek feltérképezésére ez év őszén, a vegetáció csökkenésével további, elsősorban légi régészeti módszerek bevetését (drónfotózás) is tervezzük.

A sírok elsődleges fotódokumentálását megelőzően számos sírt kellett a benőtt növényzettől, elsősorban a kúszó borostyántól megszabadítanunk, hogy a sírkövek feliratai láthatóvá váljanak. Ugyanakkor törekedtünk arra, hogy a lehető legkevesebb invazív beavatkozást végezzük el, amellyel rosszabb állapotú sírkövekben esetleg további állagromlást okoznánk. Így arra sem volt lehetőségünk, hogy több ledőlt emlékkövet elmozdítsunk vagy megfordítsunk.

A felméréssel egy időben megkezdtük annak az adatbázisnak a kiépítését is, amely a meglévő sírkövek alapadatait tartalmazza, úgymint a sír állapota, attribútumai, anyaga, feliratainak fordítása (héber/jiddis és német nyelvről), motívumai, elhunyt személy neve, születésének-halálának ideje, eltemetett híres személyek, rabbik, zenészek, iparosok nevei, életrajzuk stb. Terveink szerint az adatbázis egy olyan nyilvános, jól követhető, kutatható és fejleszthető adatbank lesz, mely fotókkal, családi történetekkel teli élő történelemlékönyvként szolgálja a helyi érdekek és múlt iránt érdeklődő és elkötelezett szécsényiek, honfitársainkat.

A szécsényi zsidóság történetének feldolgozása természetesen nem a jelen kutatómunkával indult, bár átfogó bemutatása még várat magára. Egyes fejezeteit, így például a vézskorszak eseményeit vagy a holokausztban elpusztított szécsényi áldozatok neveit megismerhettük. Az általunk összegyűjtött információk nemcsak a neveket, hanem reményeink szerint élet- és családörténeteket is elénk tárnak. Mindez nagy szabású, sokszereplős kutatómunka, melynek lelegején járunk. Bízunk benne, hogy az adatokkal, adatbázisokkal rendelkező intézmények,

magánszemélyek hozzájárulnak majd a kutatás sikeréhez, akár személyes történetekkel, fényképfelvételekkel, adatok pontosításával.

A terepi felmérésnek és az adatbázis létrehozásának fontosságát egy megindító történet is alátámasztja. A felmérés utolsó napján két férfi és egy hölgy lépett be a temető kapuján. Láthatóan kerestek valamit/valakit. Miután megszóltottuk őket, kiderült, hogy a házaspár az amerikai Houstonból érkezett Magyarországra, egy hazánkban élő panamai fiatalember kíséretében. A házaspár először járt itt, és a férfi Filip Fleischer nevű nagypapát keresték, akiről úgy tudták, 1919-ben a szécsényi temetőben temették el. Mivel a temetőfelmérés során a sírokban nyugvó személyek nevei akaratlanul is megmaradtak bennünk, hamar megtaláltuk a keresett sírt. Miguel Fleischer, akinek szülei a második világháború előtt Dél-Amerikába emigráltak (ő már ott, Chilében született), sírva, hálálkodva borult a sírra, amelyben nagypapja, Fleischer Fülöp (1860–1919), a Szécsényi Népbank Részvénytársaság egykori igazgatója földi maradványai pihennek. Dr. Miguel Fleischerrel, aki a University of Houston professzora, továbbra is tartjuk a kapcsolatot. A sírkő ma már nemcsak egy nevet takar, hanem egy megelevenedő család- és várostörténetet is... Reméljük, hogy kutatómunkánk által egyre több hasonló történetet oszthatunk majd meg a nagyközönséggel is.

Kovács Zsolt MNMKK történész-muzeológus
Guba Szilvia MNMKK régész-főmuzeológus

Ajánlott irodalom:

Ács Irén – Levendel Júlia: *Óríz* Budapest, 2005

Davidovich, Dina de Unikel: *Visszatérés az életbe*. 2003

Majdán Béla (szerk.): *A balassagyarmati műemlék ortodox zsidó temető sírkökatasztere*. Balassagyarmat, 2012

Szedzerjes Cecília – Tyekvicska Árpád: *Senkiföldjén*. Adatok, források, dokumentumok a Nógrád megyei zsidóság holocaustjáról. Balassagyarmat–Salgótarján, 2006

Új korszak a Szeretkórházban

Decemberre elkészül a teljes felújítás

A Heti TV Pirkadat című műsorában Breuer Péter vendége dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, a HDKE kuratóriumának elnöke volt. A beszélgetés középpontjában a Mazsihisz Szeretkórház közelgő átadása, az egyházi egészségügyi fejlesztések, valamint a zsidó kulturális és oktatási intézmények megújulása állt.

„Gyakorlatilag kész a kórház”

Dr. Grósz Andor örömmel számolt be arról, hogy a Mazsihisz Szeretkórház felújítása a végéhez közeledik. „Múlt héten volt az átadás előtti első bejárás, és gyakorlatilag kész a kórház. Apró finomítási munkálatok zajlanak, gyönyörű szép lesz a parkja is.”

A fejlesztés nem csupán építészeti, hanem szakmai megújulást is jelent: „Új funkciókkal, új műszerekkel szeretnénk a jövőt kezdeni, egy teljesen megújult infrastruktúrában, épületkomplexumban.”

Tárgyalások a kormánnyal: új kapacitások, modern diagnosztika

A kórház működéséhez szükséges finanszírozásról és bővítési tervekről is szó esett. „Az elmúlt hónapban megbeszélést folytattunk Pintér Sándor miniszter úrral és munkatársaival, akik nyitottak voltak arra, hogy a funkcionális bővítéseket támogassák.”

A cél a szakrendelők és az egyenapos sebészet kapacitásának növelése, valamint egy 35-40 ágyas aktív osztály megnyitása. „A diagnosztikai parkunkat is bővíteni szeretnénk MR-rel, CT-vel és egyéb képalkotó eszközökkel.”

Ünnepélyes átadás december közepén

A Mazsihisz elnöke megerősítette: „A kórház ünnepélyes átadását december közepére tervezzük. Meghívjuk az állam képviselőit és külföldi vendégeket is, hiszen ez jelentős esemény a magyarországi zsidó közösség életében.”

Az új funkciók természetesen új forrásokat is igényelnek: „Ez új pénzüsszegek bevonását jelenti a kórház költségvetésébe. Remélem,

hogy a kormánnyal folytatott tárgyalásaink révén ezt közösen meg tudjuk teremteni.”

„Szeretnénk, ha a betegek elfelejtenék, hogy kórházban vannak”

A kórházban nemcsak gyógyításra, hanem emberi közösségre és lelki feltöltődésre is törekednek: „Olyan programokat szeretnénk beiktatni a betegek számára, amelyek segítségével elfelejtik, hogy kórházban vannak. Kulturális programokat tervezzük, amelyek a gyógyulás részei lehetnek.”

Az ünnepi időszakban ismét megrendezik a HanukaFesztet, a zsidó közösség nagy éves kulturális eseményét: „Immár harmadszorra rendezzük meg, közel egyhetes programsorozat lesz, a Rumbach-zsinagógában és a Goldmark Tereben.”

Mecenatúra és adományozás

Breuer Péter felvetésére dr. Grósz Andor elmondta: „Van remény arra, hogy visszatérjen a mecenatúra hagyománya. Már megtettük az első lépéseket, hogy megszólítsuk azokat, akik hajlandók támogatni a kórházat saját vagyonukból vagy más eszközeikkel.”

A kórház főigazgatója, dr. Shemesh Assaf már most sikeresen szerzett támogatásokat: „Külföldi és hazai szponzorok segítségével komoly műszereket szereztünk be a gasztroenterológiai és kardiológiai vizsgálatokhoz.”

A Mazsihisz a jövőben Amerikából és Izraelből is donációs forrásokat szeretne bevonni.

Erősödő nemzetközi kapcsolatok

Dr. Grósz Andor a közelmúltban Izraelben járt. „Nagyon gyümölcsöző megbeszéléseket folytattunk többek között tanárok küldéséről Magyarországra és az ifjúsági programok erősítéséről. Célunk, hogy a zsidó fiatalokat bevonjuk a közösségi életbe – kulturális, vallási és társadalmi szinten is” – nyilatkozott a Mazsihisz elnöke.

Megújul a rabbiképző

A Mazsihisz elnöke megerősítette, hogy a kormánnyal közösen zajlik az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem teljes restaurálása. „A kormány meghirdette a pályázatot az épület megújítására. Az egyetem a 21. század oktatási és vallási funkcióinak megfelelően új struktúrát kap.”

A felújítás a miniszterelnökkel egy éve megkötött megállapodás eredménye, és várhatóan két-három éven belül megvalósul.

HDKE és kulturális projektek

A HDKE kuratóriumának elnökeként dr. Grósz Andor több kulturális projektről is beszélt: „Készítjük a Győri Zsidó Múzeum kiállítását, amely február végén, március elején nyílik meg.”

Emellett dolgoznak a nagykanizsai zsidóság történetének feldolgozásán, és a mezőkövesdi holokauszt-émlékmű újjáavatásán. „A város visszaállította a központba a korábban eltávolított emlékművet, és szeretnénk, ha a zsidó közösség történetét is bemutatnánk.”

Programajánlat

December

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

- December 4. (csütörtök) 19 óra: Tony Curtis-Hollywood hercege – dráma
December 6. (szombat) 19 óra: Én, Zsa Zsa – monodráma
December 9. (kedd) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré
December 10. (szerda) 19 óra: Randiverzum – vígjáték
December 11. (csütörtök) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – premier
December 13. (szombat) 18:30 óra: Flamenco-est
December 14. (vasárnap) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma
December 16. (kedd) 19 óra: Albina – A nő a Nobel-díj mögött – monodráma
December 17. (szerda) 19 óra: Gábor György: Talmud, Tóra... – előadás
December 18. (csütörtök) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma
December 20. (szombat) 19 óra: Domján Edit: Beszélj! – budapesti premier

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., főemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.

- December 1.: Németh Péter, a Népszava főszerkesztője lesz a vendégünk.
December 8.: Vértés Klára *Feleség voltam Pekingben* címmel élete egy szakaszáról beszél.
December 15.: A bárzongoristák doyenje, Fűzy Gábor játszik.
December 22.: Dr. Szántó Edit, az OR-ZSE docense folytatja *Responzumok* című előadását.
December 29.: Kacsvinszky Barbara látogat el hozzánk.

Hanuka Budakeszin

Gerő Judit és Reich Tamás szeretettel és tisztelettel meghívja Önt és valamennyi érdeklődőt a fény ünnepére Budakeszire, az Erkel Ferenc Művelődési Központ melletti Közösségi térre.

A gyertyagyújtásokat a következő időpontokban kezdjük:

1. nap, december 14. (vasárnap) 17:00
2. nap, december 15. (hétfő) 18:00
3. nap, december 16. (kedd) 18:00
4. nap, december 17. (szerda) 18:00
5. nap, december 18. (csütörtök) 18:00
6. nap, december 19. (péntek) 15:00
7. nap, december 20. (szombat) 17:00
8. nap, december 21. (vasárnap) 17:00

A gyertyagyújtást rabbik, lelkészek és zsidó közéleti személyiségek végzik.

Az eseményt a Budakörnyéki Televízió élőben közvetíti.

<https://www.facebook.com/budakornyekitv>

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. l. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Idős személy gondozását vállalom. 06-20-229-9579.

Budapesti idős hölgy, úr gondozását, ápolását, háztartás vezetését 4-6 órában, akár időszakosan is (hétfé-

gén, szabadság idejére) vállalom. Társalgási szinten beszélek angolul. Tel.: 06-30-209-3339.

Hírek, események röviden

Gyászjelentés. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy 94 éves korában elhunyt a Jad Vasem Intézet által Világ Igaza kitüntetéssel elismert Csik Imre, aki a vészkorszak idején, mindössze 12 évesen, családjával együtt négy zsidó embert bújtatott, később pedig öccsével együtt ételt szállított az üldözöttek erdei búvóhelyére. Temetése Mecsén volt. Emlékét tisztelettel és hálával őrizzük!

A zalaszentgróti hitközség monogramfiáját készítem, kérem, hogy akinek ehhez kapcsolódó dokumentuma van (lehet családi fénykép is), jelezze a következő címen: gezanemeth1@gmail.com

NAPTÁR

December 5., péntek	Kiszlév 15.	Gyertyagyújtás: 3.35
December 6., szombat	Kiszlév 16.	Szombat kimenetele: 4.45
December 12., péntek	Kiszlév 22.	Gyertyagyújtás: 3.34
December 13., szombat	Kiszlév 23.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 4.45
December 14., vasárnap	Kiszlév 24.	Chanukka 1. gyertyagyújtása
December 14-22.	Kiszlév 25. – tévész 2.	Chanukka

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap
Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.

ISSN 0133-1353

Népszavazást kezdeményeznek a történelmi zsidó negyed kiválásáról a VII. kerületből

A szeptember eleji polgárorség-alapítási kezdeményezés óta eltelt hetek eseménydúsak bizonyultak. Frölich Róbert országos főrabbi és Szabó György rabbi, a Mazsók elnöke „Magad uram, ha képviselőd nincs” mottóval indította útjára a polgárorséget, amelybe vallási hovatartozástól függetlenül két nap alatt ötven ember jelentkezett. A túlturizmus, a hajléktalanság, a közbiztonság hiánya, a szemét és a szabálytalanságok ellen szerveződött önvédelmi kezdeményezéshez Terdik Tamás rendőrfőkapitány is támogatását ajánlotta fel – írja az Index.

A Gólem Színházban telt ház volt Szabó György és Frölich Róbert rendezte lakógyűlésén. A mintegy 90 résztvevő között helyi képviselők is megjelentek érdeklődőként, az erzsébetvárosi önkormányzat azonban hivatalosan senki sem képviselte – ezt a jelenlevők „sztoikus nyugalommal nyugtázták” a két rabbi szerint.

A jelenlevők az est végén egy tartózkodás mellett szavazatukkal legitimálták a népszavazás érdekében szükséges folyamat elindítását, és felhatalmazták a rabbikat a tárgyalások megkezdésére a környező – V., VI. és VIII. – kerületekkel.

Döntöttek egy következő gyűlésről is, ahol a konkrét lépéseket fogják egyeztetni. Elhatározták továbbá, hogy a civil szerveződésbe bevonják Erzsébetváros további részeinek lakosságát is, tehát nem csak Belső-Erzsébetváros lakóit.

A következő hetek arról fognak szólni, hogy a rabbik milyen fogadtatásra lelnek a szomszédos kerületek vezetésénél, és hogy csatlakoznak-e további lakók Belső-Erzsébetvárosból a kezdeményezéshez. A népszavazáshoz ugyanis az ott lakó választópolgárok többségi támogatása szükséges, és előtte egy előkészítő bizottságot is létre kell hozni.

Sikeres volt a balatonfüredi Mazsihisz-üdülő első teljes szezonja

A Mazsihisz tulajdonában lévő balatonfüredi üdülőben az idei volt az első teljes szezon, méghozzá több mint 90 százalékos kihasználtsággal. Nem csoda, hogy pozitív hangulatban ültünk le szezonértékelő beszélgetésre Répás Péterrel, a Közösségi Szolgálat igazgatójával, az üdülőt üzemeltető Kóserária Kft. ügyvezetőjével és Kádár Györggyel, a Szociális Osztály vezetőjével.

Mit értenek az alatt, hogy az idei volt az első teljes szezon?

Répás Péter (RP): Maga az épület 1932-ben épült, szóval a sokadik idején volt ez, de én alapvetően úgy számolom, hogy az elmúlt években végrehajtott teljes körű felújítás óta most először tudtunk vendégeket fogadni előszezonban, főszezonban és utószezonban is.

Kádár György (KGY): De a Covid időszakát is tekinthetjük nullpontnak, hiszen abban az évben bezártunk, majd 2023-ban és 2024-ben a szezon elejét elvitte a felújítás, emiatt az utóbbi két esztendőben csak júliusban tudtunk nyitni.

RP: Idén június 15-én nyitottunk meg, és szeptember 14-ig üzemeltünk. Ebben a három hónapban összesen 1844 vendégéjszakánk volt, ami jelentős növekedést jelent, hiszen egyharmaddal több, mint tavaly. Azaz nemcsak az időtartamot tudtuk növelni, hanem a kihasználtságot is. Azon kívül, hogy maga az épület kiváló elhelyezkedésű, hiszen pár száz méterre van a parttól, a sikerben az is közrejátszik, hogy a szobák felszereltsége és színvonala nagymértékben fejlődött. Korábban hogy úgy mondjam, csak toldozás-foltozás történt, ami nem találkozott az üdülői igényekkel. Az épület és a berendezés olyan állapotban volt, hogy nem lehetett halasztani a beavatkozást.

Büszkék vagyunk rá, hogy a balatonfüredi üdülő megkapta a megfelelő szakmai minősítést, amihez azért eléggé komoly feltételeknek kell megfelelni. Ezúton szeretném mindenkinek megköszönni a munkáját, aki ehhez a sikerhez hozzájárult, hiszen a minősített szálláshely elismerés megszerzése sok embert érint, hosszú és összetett folyamat eredménye volt.

Mik voltak az elmúlt két évben a legfontosabb beruházások?

RP: Megújult a belső berendezés, tehát teljes bútorcserére történt. Új kóser konyhát alakítottunk ki, és mindenütt van már légkondicionáló. Jelentős fejlemény, hogy a tetőzetet is teljes egészében kicseréltettük.

Mindezt saját erőből finanszírozta a Mazsihisz?

RP: Igen, saját erőforrásból valósítottuk meg a beruházást, ennek összege több száz millió forint volt. Jól gazdálkodtunk a pénzzel, hiszen tetőcserével, 20 szoba berendezésének cseréjével, légkondik beszerelésével, új konyha kialakításával számolva, a bekerülés viszonylag nem is magas költség. Ráadásul csak maga a kóser konyha több tíz millióba került.

Az publikus, hogy az idei teljes szezon mekkora árbevételt hozott?

RP: Természetesen, hiszen mindent átlátható módon kezelünk, elvégre a Mazsihisz saját forrásairól van szó. Kádár Gyurival most állítjuk össze az elszámolást, az eddigi adatok szerint a bevétel körülbelül 50-60%-a a teljes kiadásnak.

Répás Péter és Kádár György

Fotó: M. Schmidt János / Mazsihisz

KGY: Azzal egészíteném ki Pétert, hogy az évközi működéshez szükséges költségek és bevételek közötti rést a Mazsihisz egészíti ki. És vannak még elmaradt beruházások, amelyeket el kell végezni.

RP: Ráadásul voltak olyan kiadások, amelyek rajtunk kívül eső okok miatt keletkeztek, ilyen volt például a gázai háború miatt elrendelt, kötelező biztonsági őrzés, ami elég sokba került. De nem terveztünk azzal sem, hogy a kertben lévő fák közül némelyik annyira elöregedett, hogy egymillió forintot kellett a karbantartásukra költeni annak érdekében, hogy ne jelentsenek balesetveszélyt.

Beszéljünk arról is, hogy milyen körből érkeztek a jelentkezések! Milyen volt a vendégek összetétele?

KGY: A Mazsihisz honlapján, illetve közösségimédia-felületeken, az Új Életben hirdettük az üdülési lehetőséget, továbbá tájékoztatást kaptak az egyes szervezetek, a taghitközségek, zsinagógakörzetek, azaz jórészt ebből a körből kerültek ki a vendégek.

Nagy örömünkre szolgált, hogy egy teljes zsinagógakörzet bejelentkezett, így a Nagy Fuvaros utcai zsinagóga közössége az egész épületet lefoglalta egy turnusra, ami 30-40 fős napi átlagot jelentett. Nyaralt nálunk a Frankel Leó úti körzet, jöttek az idősklubokból, az ifjúsági osztálytól, sőt a Rumbi Tanház kétszer is lent volt, egyszer májusban, másodjára pedig augusztusban. A WIZO is igénybe vette a teljes kapacitásunkat, egy hetet nyaralt nálunk.

A 2026-os szezonra a falra felkerülnek azok a plakátok, amelyeket adományba hoztak az üdülőnek. A veszprémi és a gyöngyösi hitközség tagja egy-egy sábiti vacsorát költöttek el nálunk. De természetesen egyéni szervezésben is nyaraltak nálunk hittestvérek. A kérdésre tehát, hogy milyen a vendégek összetétele, az a válasz, hogy hittestvéreink közül a hitközség valamely körzetének tagjai, családok, egyedülállók veszik igénybe a balatonfüredi üdülőt. Van Magyarországról elszármazott külföldi vendégek is. Nagyságrendileg minden kapacitásunkat a magyar zsidó közösség fedi le.

RP: Ehhez a kérdéshez hadd tegyem hozzá, hogy eddig az a hír járta az üdülőről, hogy főleg idősek mennek nyaralni oda. De ez mostan-

ra teljesen megváltozott, amit az is jelez, hogy idén már új babaetetőszékeket és kiságyakat kellett rendelnünk, mert az eddigi kevésnek bizonyult. Idénre 315-re nőtt a 18 év alattiak által a nyaralóban töltött vendégéjszakák száma.

KGY: Amiben része lehet a felszereltségen kívül annak is, hogy rugalmasan alkalmazkodtunk a változó igényekhez. Például nemcsak teljes ellátásra volt lehetőség, hanem ajánlottunk félpanziót is reggelivel. Az is fontos, hogy a nálunk üdülő vendégek a strandbelépő árából 20% kedvezményt kapnak.

Terveznek-e újabb fejlesztéseket annak érdekében, hogy bővüljön a szolgáltatások köre?

RP: Gondolokunk rajta, hogy az emeleten lévő, jelenleg nyitott teraszt – amely lényegében az ebédlő szigetelt, lapos teteje – be kellene építeni. A nyári hőségben lehetetlen ott megmaradni, de ha fedett és légkondicionált volna, akkor az épületben kisebb rendezvényeket, szakmai találkozókat is lehetne tartani. Ebben az esetben adott volna ehhez egy nagyobb tér az átalakított terasznak köszönhetően. De ez még nagyon képlékeny, még csak ötlet szintjén merült fel, azaz a tervezés sem kezdődött el.

Jövőre mikorra tervezik a szennyitót?

KGY: Ehhez figyelembe kell vennünk a 2026-os őszi nagyünnepet, ugyanis jövőre eléggé korán, már szeptember első felében megkezdődnek. Nekünk tehát ahhoz képest kell kialakítanunk az indulást, hogy az utószezon az őszi ünnepek miatt nem lesz teljes.

RP: Az az elképzelésem, hogy jövő tavasszal szervezett kirándulások kellene kiejáranunk. Mivel a Balatonban akkor még nem lehet fűrödni, az időjárás azonban barátinak mondható, négy-öt napos turnusokat fogunk összeállítani. Az üdülőben lesz a szálláshely, és csillagtúraszerűen ki lehet alakítani a kirándulások célpontjait. Meg lehetne látogatni a Balaton-felvidék zsidó emlékeit, kirándulást lehet tenni Veszprémben, sőt akár a kővágóörsi zsinagógához is lehet utat szervezni. Ha pedig kitör a nyár, akkor 2026-ban is örömmel várunk mindenkit, mert bizonyos, hogy nem lehet a Balatonnál egy hetet eltölteni olyan olcsón és olyan ellátással, mint amit a Mazsihisz üdülője kínál.

Tabi László, a humor mestere

Tabi László neve egyet jelentett a derűvel, a szellemes iróniával és a magyar kabaré aranykorával. A kétszeres József Attila-díjas író, újságíró és humorista 115 éve született, s évtizedeken át az ország legnépszerűbb szerzői közé tartozott. Művei, jelenetei és „Pardon, egy percre” rovata ma is a magyar humor klasszikusai közé sorolhatók.

A sportrovatból a kabaré színpadáig

Tabi László pályája meglepő fordulattal indult: a Nemzeti Sport rejtvényrovatának vezetőjeként kezdte, és már ekkor megcsillant írói tehetsége. Első humoros írásai is itt láttak napvilágot, egészen a második világháború kitöréséig. A front és a munkaszolgálat megpróbáltatásai után 1945-ben a Ludas Matyi alakuló szerkesztőségéhez csatlakozott, ahol hamar a lap egyik meghatározó alakjává vált.

Tizenegy évig volt szerkesztő, majd 1957 és 1976 között főszerkesztő. Ez idő alatt a Ludas Matyi nemcsak humorlap volt, hanem a közélet tükré is, ahol a nevetés sokszor a legélesebb társadalomkritikát rejtette. Tabi szatírái a kispolgári gondolkodás fonákosságait leplezték le, miközben mindig megőrizték emberségüket és derűjüket.

A színpad hódítója – vígjátékok és telt házaz előadások

Tabi legnagyobb büszkesége színházi munkássága volt. *Kártyavár* című darabjéért 1954-ben, majd vígjátékaiért és satirikus írásaiért 1962-ben is József Attila-díjat kapott. A *Különleges világnap*, a *Szegény jó Márton*, a *Most majd elvállik* és a *Piros sapkás lány* külföldön is sikert arattak, több művét lefordították német, cseh, bolgár és orosz nyelvre is.

Az ötvenes-hatvanas években Fehér Klárával ketten uralták a magyar színpadokat: darabjaikat a kritika gyakran bírálta, de a közönség imádta, és éve-keig mentek telt házzal az ország számos színházában.

„Pardon, egy percre” – a humor vasárnapi rovata

Tabi híres volt arról, hogy gyorsan és szinte játékosan írt. Számos vígjátéka született a szilvágyi alkotóházban, a balatoni nyugalom és a baráti társaság inspiráló közegében. Összesen huszonhét kötete jelent meg, mindegyik elfogyott, a huszonnyolcadik azonban már nem kerülhetett az olvasókhöz: a kiadó a „nincs rá igény” indokkal bontotta fel a szerződést.

A Népszabadság vasárnapi számának olvasói évtizedeken át az utolsó oldalon kezdték a lapot: itt jelent meg Tabi legendás rovata, a „Pardon, egy percre”, amely finom iróniával, de mindig szeretettel szólt a mindennapok furcsaságairól. Ez a rovat tette őt igazán országosan ismertté – egy hang, amelyben mindenki magára ismerhetett.

Tabi László 1989. április 27-én hunyt el Budapesten, de humora, könnyedsége és embersége ma is elevenen él. Ő volt az a szerző, aki bebizonyította, hogy a nevetés nemcsak szórakoztat, hanem gyógyít, tanít és összeköt – generációkat és korszakokat.

Gaál Tamás / Cultura Magazin

A Jeruzsálemi Nagy Zsinagóga kántora Debrecenben

Különleges zenei és spirituális élményben volt része a közönségnek a Pásti utcai ortodox zsinagógában. Vendégünk volt Ávrám Kirshenbaum, a Jeruzsálemi Nagy Zsinagóga világhírű kántora, aki együtt énekelt az 1972-ben alakult Jeruzsálemi Kántorkórossal. A színpadunkon 14 csodálatos hangú cházán énekel.

Nem voltak nálunk ismeretlenek, hiszen évekkel ezelőtt jártak a hitközségünkön. Tudtuk, hogy mire számíthatunk...

A zsinagógát teljesen megtöltötte a több mint 200 főnyi hallgatóság, pót-székekkel és padokkal kellett kiegészíteni az ülésorokat.

Az egyenesen a szent város szívéből érkezett produkcióban a zsidó vallási zene legszebb darabjai szólaltak meg a jeruzsálemi hagyományok jegyében.

A Jeruzsálemi Nagy Zsinagóga kántora, aki a londoni St. Johns Wood-zsinagógában is szolgál a nagy ünnepek alkalmával, világszám volt.

A sokoldalú Yotam Segal vezényelte a kórust, melynek tagja volt az elnö-

kük, David Israeli és a vezetőjük, Yair Plesser is, akik szólót is énekeltek. Rita Feldman végig odaadón kísérte őket zongorán.

Meghozták nekünk a béke üdvözlését Jeruzsálemből: *Hevénu sálom*. Ez volt a bevezető. Repertoárjukban imák, kántorénekek, izraeli dalok, hászid dallamok szerepeltek. A színes programban Verdi operájából a rabszolgák kórusa is felcsendült a népszerű, közismert számok mellett. Kérésre a közönség többször is együtt énekel kórossal, ez igazán a *Szól a kakas már* hallatán valósult meg.

Lélekemelő élmény volt Ávrám Kirshenbaum a kórus társaságában. A fellépő kántorok közösségi imák vezetői a saját templomukban, itt a Pásti utcai ortodox zsinagóga lett az otthonuk egy estére a mi legnagyobb örömünk-re. A szólót éneklők lenyűgöztek voltak. Képzletben egy jeruzsálemi zsinagógában érezhettük magunkat.

Dr. Grósz Zsuzsanna alelnök konferálta és moderálta koncertet.

Hitközségünk a koncert után vacsorával, másnap pedig reggelivel látta vendégül a magasan képzett zenészeket és családjukat.

Lesáná hábáá biljerusálajim, jövő évben a felépített Jeruzsálemben! Ezt kívántuk egymásnak.